

Turinys

Kronika

<i>Kun. Artūras KAZLAUSKAS</i> Švelnioji grandinė, jungianti mus su Dievu	2
<i>Dr. Jonas MALINAUSKAS,</i> <i>Jonas ŽEMAITAITIS</i> Bažnyčios pulsas	4
<i>Tomas VILUCKAS</i> Atnaujinti savo žvilgsnį	6
<i>Dr. Andrius NAVICKAS</i> Vaistas nuo ligotos politikos – politinė higiena	8
<i>Eglė TENDYTĖ</i> Kas svarbiau už vaikų apsaugą?	9
Stebuklai ir <i>Caritas</i> pradžia <i>Pokalbis su ses. A. Pajarskaite MVS</i>	10
<i>Kun. Robertas GRIGAS</i> Veiklus gailėstingumas besikeičiančiame pasaulyje	12

Credo

<i>Kun. Kęstutis BRILIUS MIC</i> Į ką jaunas įprasi...	15
<i>Kun. Danielius DIKEVIČIUS</i> Bibliją apie senatvę	16
Klausimai ganytojams	17

Didelės ir mažos kryžkelės

<i>Antanas SAULAITIS SJ</i> Būti maloniais seneliukais	18
<i>Aldona ATKOČIŪNAITĖ</i> Lietuviškas gyvenimo ruduo	19
<i>Elena JURKUTĖ</i> Ori senatvė iš arti	21
<i>Zita VASILIAUSKAITĖ</i> Gyvenimo vainikas	23
<i>Jūratė MATIKOVINĖ</i> Karūna su brangakmeniais	25

Akiračiai

<i>Vanda IBIANSKA</i> Šventasis Asyžiaus Neturtėlis	27
Pradėkime viską iš naujo, broliai <i>Pokalbis su kun. A. Kungiu OFM</i>	29
Mažesnieji broliai Lietuvoje	31

Atokvėpio valandai

<i>Giovannino GUARESCHI</i> Gedulingos pamaldos	33
--	----

Mandagumas mūsų kasdieninis

Kaip pasakoti apie ligas	34
--------------------------	----

Gyvenimas kaip senas vynas

<i>Vanda IBIANSKA</i> Kadaise	35
----------------------------------	----

Mieli mūsų Skaitytojai,

Šį kartą pradėsiu nuo spalio „Artumos“ viršelio: taip, daug kas turbūt atpažinote šventąjį Pranciškų. Ir galbūt žinote, kad jo pradėtas Mažesniųjų brolių ordinas šiemet švenčia net 800 metų įkūrimo jubiliejų, o Lietuvos pranciškonai šia proga pagrindines iškilmes rengia spalio pradžioje, kai Bažnyčios liturginis kalendorius mini Pranciškaus gimimą Dangui. Todėl ir mes nutarėme atkreipti Jūsų dėmesį ir į patį Asyžiaus Neturtėlį, ir į jo brolių reikšmę mūsų Tėvynės istorijai bei šiandienai.

Kaip matote viršelyje, Pranciškų gaubia vaizdeliai, bylojantys apie rūpestį vargšais beigi visokius jo meilės Dievui ir žmonėms stebuklus. Pamačiau: koks tatau nuostabus atvaizdas *Carito* – organizacijos ir idėjos, galima sakyti, stebuklingai atgimusios Lietuvoje lygiai prieš dvidešimt metų. Tad ir šiai sukakčiai, tiksliau – karitiečių dažnai slaptoje daromiems meilės stebuklams skirsime daug dėmesio šiame numeryje bei ateityje. (Beje, lygiai prieš 20 metų, 1989-ųjų spalio 1-ąją, dienos šviesą išvydo ir pirmasis žurnalo *Caritas* numeris, po dešimtmečio tapęs *Artuma*; todėl tądien tyliai, bet iš visos širdies dėkoki Dievui už visus žurnalo pradininkus, redakcijos bendradarbius, platintojus, rėmėjus ir skaitytojus!)

Na, o svarbiausia šio spalio „Artumos“ tema – *gyvenimo ruduo: koks jis yra, galėtų, turėtų būti?*.. Tokią temą išsamiau pagvildinti sumanėme jau senokai, kai dar visai nebuvo žinoma apie šį rudenį paskelbtus mūsų pensininkų laukiančius sukrėtimus... Tad nūnai dar sunkiau klausti – ar tik pensijos dydis lemia orią, laimingą senatvę?..

Jūsų, irgi senstantis Darius Chmieliauskas

P. S. Nežinojau, kaip užrašius tokį baisų klausimą užbaigti, bet tas pats šv. Pranciškus su savo nuostabiąja *Saulės giesme* man vėl padėjo. Tegu ji skamba paskutinė ir viską vainikuoja dabar, mūsų gyvenimo rudenį ir per amžius!

*Aukščiausias, Visagalis, geras Viešpatie,
Tau šlovė, garbė, didybė ir dėkojimas kiekvienas.
Viskas iš Tavo prasideda ir Tavimi laikosi;
ir žmonės nėra verti Tavo minėti.
Todėl tešlovina Tave, mano Viešpatie, visi Tavieji sutvėrimai,
ypač puikioji sesė saulė. Ja Tu apšvieti dienas ir mus;
jina, didžiai spindėdama, mums atneša, Aukščiausiasis, Tavo vaizdą.
Tegarbina Tave, mano Viešpatie, brolis mėnuo ir seserys žvaigždės;
Tu jiems suteiki dangų puošnumą, grožį ir šviesumą. <...>
Tegarbina tave, mano Viešpatie, mūsų sesė ir motina žemė:
ji mus valdo ir maitina, ji augina žolę, gėles ir visokią vaisių.
Tešlovina Tave, mano Viešpatie, visi, kurie atleidžia dėl Tavo meilės,
kurie pakelia žmonių silpnumus, ligą ir kančią.
Palaiminti, kurie taikoje ištvermingi,
jie bus Tavo, Aukščiausiasis, apvainikuoti.
Tegarbina Tave, mano Viešpatie, sesė – kūno mirtis,
nuo kurios nė vienas negali pabėgti.
Tiems didis vargas, kurie miršta su didelėmis nuodėmėmis.
Laimingi tie, kurie paveda save švenčiausiajai Tavo valiai:
jiems antroji mirtis nebeatneš blogio.
Garbinkit ir šlovinkit mano Viešpatį,
Jam dėkokite ir su didžiu nuolankumu tarnaukit.*

Švelnioji grandinė, jungianti mus su Dievu

Spalio kalendorius

Šitaip Dievo tarnas Jonas Paulius II apibūdino rožinį. Jis sako, kad rožinis – Marijos atsiminimai. O jie turėtų tapti mūsų atsiminimais. Apie Jėzų. Apie tą, kuris yra mūsų gyvenimo ir istorijos Viešpats. Juk esame jo mokiniai. Marija gyvena nukreipusi akis į Kristų, ir kiekvienas jo žodis jai tampa lobiu: „Dėmėjosi visus šiuos dalykus ir svarstė juos savo širdyje“ (Lk 2, 19; plg. 2, 51). Jos sieloje įspausti atsiminimai apie Jėzų lydėjo ją visomis aplinkybėmis, skatindami mintyse iš naujo patirti įvairias gyvenimo greta Sūnaus akimirkas. Šie atsiminimai tam tikra prasme sudarė jos „rožinį“, kurį ji nuolat kalbėjo per visas savo žemiškojo gyvenimo dienas. Tegul ir mes išmoksim šitokio gyvenimo meno.

Sekmadieniai

Spalio 4-oji – XXVII eilinis sekmadienis. Santuoka – tai Dievo gyvenimo paveikslas. Dviejų asmenų buvimas vienu kūnu, gimdančiu naujus žmones, yra gyvenimas pagal Dievo – Trejybės – slėpinį. Juk Dievas, kurdamas žmogų, planavo jį kaip savo paveikslą. Vyro ir moters dovanojimesi vienas kitam mes matome Dievo dovanojimąsi žmogui, Kristaus dovanojimąsi Bažnyčiai; jų gyvenime kartu mes matome Dievo gyvenimą su žmogumi, Kris-

taus gyvenimą su Bažnyčia; jų meilėje mes matome Dievo meilę žmogui, Kristaus meilę Bažnyčiai. Štai iš kur santuokos neišardomumas. Dievas juk nepersigalvoja.

Tu, Tėve, santuokinei bendrijai davei mielą meilės įstatymą ir neišardomą ramybės ryšį, kad skaisti ir vaisinga su-tuoktinių vienybė gausintų tavųjų vaikų skaičių.

Spalio 11-oji – XXVIII eilinis sekmadienis. Šiandien vėl iš naujo apmąstysime vieną įsimintiniausių Jėzaus posa-

kių – apie adatos ausį ir pro ją galintį pralįsti kupranugarį. O turtuolis negalėtų... Kodėl? Juk turtas taip pat būna ir Dievo palaiminimo ženklas, kaip neturtas – Dievo prakeikimo... Deja, savanaudis turtuolis tenkinasi savimi ir savo jėga, savo galimybėmis. Kam jam Dievas, jei jis pats su savo pinigais jaučiasi dievu? Tačiau Dievui įmanoma viskas ir mums jame. Net pralįsti pro adatos ausį. Turtuolis niekaip nepajėgs, jei Dievas to nenorės. Ir dar. Jei viską palikome dėl Dievo, jis pažada, kad gausime visko šimteriopai (taip pat ir persekiojimų).

Tu, Tėve, sukūrei bekrastį pasaulį su laikų kaita ir daiktų įvairove. Sukūręs žmogų pagal savo paveikslą, tu jam atidavei nuostabią gamtą, kad tavo var-du ją valdytų, tavųjų darbų didingumą pažintų ir tave nuolat šlovintų per mūsų Viešpatį Jėzų Kristų.

Spalio 18-oji – XXIX eilinis (misi-jų) sekmadienis. Koks Kristaus gyveni-

Kasdieniam Šventojo Rašto skaitymui

2009 m. spalio

1 K Neh 8, 1–4a. 5–6. 8–12; Ps 19; Lk 10, 1–12
2 P Iš 23, 20–23a; Ps 91; Mt 18, 1–5. 10
3 Š Bar 4, 5–12. 27–29; Ps 69; Lk 10, 17–24
4 S Pr 2, 18–24; Ps 128; Žyd 2, 9–11;
Mk 10, 2–16 (III sav.)
5 P Jon 1, 1–2, 1–2; giesmė: Jon 2, 3–5. 8;
Lk 10, 25–37
6 A Jon 3, 1–10; Ps 130; Lk 10, 38–42
7 T Jon 4, 1–11; Ps 86; Lk 11, 1–4
8 K Mal 3, 13–20a; Ps 1; Lk 11, 5–13
9 P Jl 1, 13–15; 2, 1–2; Ps 9; Lk 11, 15–26
10 Š Jl 4, 12–21; Ps 97; Lk 11, 27–28
11 S Išm 7, 7–11; Ps 90; Žyd 4, 12–13;
Mk 10, 17–30 (IV sav.)
12 P Rom 1, 1–7; Ps 98; Lk 11, 29–32
13 A Rom 1, 16–25; Ps 19; Lk 11, 37–41
14 T Rom 2, 1–11; Ps 62; Lk 11, 42–46

15 K Rom 3, 21–30; Ps 130; Lk 11, 47–54
16 P Rom 4, 1–8; Ps 32; Lk 12, 1–7
17 Š Rom 4, 13. 16–18; Ps 105; Lk 12, 8–12
18 S Iz 53, 10–11; Ps 33; Žyd 4, 14–16;
Mk 10, 35–45 (I sav.)
19 P Rom 4, 20–25; giesmė: Lk 1, 69–75;
Lk 12, 13–21
20 A Rom 5, 12. 15b. 17–19. 20b–21; Ps 40;
Lk 12, 35–38
21 T Rom 6, 12–18; Ps 124; Lk 12, 39–48
22 K Rom 6, 19–23; Ps 1; Lk 12, 49–53
23 P Rom 7, 18–25a; Ps 119; Lk 12, 54–59
24 Š Rom 8, 1–11; Ps 24; Lk 13, 1–9
25 S Jer 34, 7–9; Ps 126; Žyd 5, 1–6;
Mk 10, 46–52 (II sav.)
26 P Rom 8, 12–17; Ps 68; Lk 13, 10–17
27 A Rom 8, 18–25; Ps 126; Lk 13, 18–21

28 T Ef 2, 19–22; Ps 19; Lk 6, 12–19
29 K Rom 8, 31b–39; Ps 109; Lk 13, 31–35
30 P Rom 9, 1–5; Ps 147; Lk 14, 1–6
31 Š Rom 11, 1–2a. 11–12. 25–29; Ps 94;
Lk 14, 1. 7–11

Spalį popiežius kviečia melstis šiomis intencijomis:

Bažnyčios – kad sekmadienis būtų diena, kurią krikščionys prie Eucharistijos stalo susirenka švęsti Viešpaties prisikėlimą;

misių – kad visa Dievo tauta, kuriai Kristus patikėjo užduotį eiti ir skelbti Evangeliją visai kūrinių, uoliai vykdytų savo misiją ir ją laikytų savo svarbiausiu tarnavimu žmonijai.

Gintaro Česonio nuotrauka

mo būdas? Jis – tarnas. Tarnas, mokantis visus tarnauti. Mes vis didžiuojamės, kad tarnaujame Dievui. Verčiau didžiuokimės, kad Kristus mus išmokė tarnauti Dievui tarnaujant žmonėms. Jis nesiliauja mums tarnavęs ir kantriai mokęs tarnavimo meno.

Nupuolusių žmonių pagailėjęs Kristus gimė iš Mergelės Marijos; nuo amžinosios mirties mus kryžiaus kančia išvadavo, prisikėlimu amžinąjį gyvenimą mums padovanojo.

Spalio 25-oji – XXX eilinis sekmdienis. Viename populiariame romane veikė slaptoji Iliuminatų draugija. Kas ji? Iliuminatas išvertus iš lotynų kalbos reiškia „apšviestasis“. O taip save vadino krikščionys, išpažindami, kad Kristus juos apšvietė savo šviesa. Štai kodėl mes vis kviečiami kasdien skaityti Šventąjį Raštą – pamatyti pasaulį Dievo šviesoje ir jo akimis. Jis tikrai kitoks.

Šviesos vaikus Kristus pašventino amžinajam gyvenimui ir tikintiesiems atkėlė vartus į dangaus karalystę. Savo mirtimi mūsų mirtį jis nugalėjo, o prisikeldamas visus prikėlė gyventi.

Iškilmės, šventės ir minėjimai

Spalio 1-ąją minime šv. Kūdikelio Jėzaus Teresę, mergelę ir Bažnyčios mokytoją (XIX a.).

Šventųjų kilnus pavyzdys nuolat mus ragina siekti išgelbėjimo pilnatvės ir jų užtarimas kas dieną mus lydi.

Spalio 2-oji – šventųjų Angelų Sargų minėjimas. Angelas graikiškai reiškia „pasiuntinys“. Malda lydime policijos darbuotojus.

Reikšdami pagarbą toms ištikimoms ir galingoms dvasioms, mes garbiname tave, jų Kūrėją.

Spalio 5-ąją minime šv. vienuolę Faustinę Kovalską (XX a.).

Šventuosiuose, kurie pasiaukuoja Kristui dėl dangaus karalystės, mums dera aukštinti tavo Apvaizdą, kuria tu žmogų šauki į pirmąjį šventumą ir leidi jam patirti būsimąjo amžiaus gėrybių.

Šiandien – Tarptautinė mokytojų diena. Maldoje prisimename mokytojus.

Mokytojau, Rabi, Viešpatie Jėzau Kristau, vesk mus savo keliais.

Spalio 10-ąją – Vilniaus arkikatedros ir Šiaulių katedros dedikavimo metinių iškilmės. Bažnyčia, kurioje yra vyskupo katedra, yra vietos Bažnyčios vienybės tikėjime ir gyvenime pagal jį ženklas.

Tu, Tėve, teikiesi maldos namuose dosnus gyventi ir, savo malone nuolatos gaivindamas, iš mūsų kuri Šventosios Dvasios buveinę, tau mielo gyvenimo šviesa spinduliuojančią.

Spalio 15-ąją – šv. Jėzaus Teresės (Avilietės), mergelės ir Bažnyčios mokytojos, minėjimas (XVI a.).

Tu, Tėve, niekada nepalieki savo kaimenės, bet pats esi su ja ir jai vadovauji. Kaip galinga dešinė vedei išrinktąją tautą per dykumas, taip šiandien esi su Bažnyčia, per pasaulį keliaujančia tavo šeimyna.

Spalio 17-ąją minime šv. Ignatą Antiochietį, vyskupą kankinį (II a.).

Palaimintojo kankinio vyskupo Ignato kraujas, pralietas Kristaus pavyzdžiu už šventąjį tavo vardą, rodo nuostabią tavo, Tėve, galybę. Trapiam žmogui tu įkvepi tokio ryžto, kad jis narsiu Dievo liudytoju pasidaro drauge su mūsų Viešpačiu Jėzumi Kristumi.

Spalio 24-ąją – Vilniaus arkivyskupijos ir Kaišiadorių vyskupijos bažnyčių dedikavimo metinių iškilmės. Kai

kurios bažnyčios yra ne tik laiminamos, bet ir iškilmingai dedikuojamos – visam laikui paskiriamos Dievui ir jo tautai.

Dieve, iš savo meilės žmonijai tu panorėjai gyventi ten, kur tavo tauta yra susirinkusi maldai, kad taptų gyva Šventosios Dvasios šventove, spindinčia tavo vaikų šventumu.

Spalio 25-oji – Konstitucijos diena.

Nors drasko žmonių prieštaravimai ir nesantaika, mes jaučiame, kaip tu, Dieve, žmones lenki ilgėtis vienybės. O Šventoji Dvasia žadina širdis, kad priešai tartis pradėtų, pykęsi vienas kitam ranką paduotų, tautos santarvės siektų.

Spalio 28-oji – šv. apaštalo Simono ir Judo (Tado) šventė.

Dieve, savo Bažnyčią tu pastatei ant tvirto apaštalo pamato, kad amžiais ji būtų tavo šventumo ženklas pasaulyje ir skelbtų dieviškąjį mokslą visai žmonijai.

Dievo Tarnas Jonas Paulius II, reformavęs senąją Mergelės Marijos rožinio maldą, savo apaštališkąjį laišką užbaigė šitaip:

„O rožini, palaimintas Marijos, švelnioji grandinė, jungianti mus su Dievu, meilės ryšy, vienijantis mus su angelais, išminties bokšte, atsilaukiantis prieš pragaro antpuolius, saugusis uoste jūros katastrofoje, daugiau tavęs nebepamesime. Tu būsi mūsų paguoda merdėjimo valandą. Tau skiriamas paskutinis gėstančio gyvenimo bučiny. Ir paskutinis garsas mūsų lūpose bus tavo malonus vardas, o Pompėjos Rožinio Karaliene, o brangiausia mūsų Motina, o Nusidėjėlių Gynėja, o Aukščiausioji Nuliūdusiųjų Paguoda! Būk palaiminta visur, šiandien ir visada, žemėje ir danguje.“

Kun. Artūras KAZLAUSKAS

Bažnyčios pulsas

Popiežius ir Visuotinė Bažnyčia

Nors vasara jau praėjo, dar visą rugsėjį Benediktas XVI gyveno vasaros rezidencijoje – nuo XVI amžiaus popiežiams priklausančiuose rūmuose nedideliame Kastelgandolfo miestelyje į pietryčius nuo Romos. Šis miestelis, o ne Vatikanas, kasmet tris vasaros mėnesius būna Šventojo Tėvo sostinė.

Pirmąjį rudens mėnesį popiežius išsirengė į dvi apaštališkas keliones: vieną – į netoliese esančius du Italijos miestus, saugančius pranciškono filosofo ir Bažnyčios mokytojo šv. Bonaventūro atminimą, o antrą – į Čekiją. Po vasaros pertraukos per rugsėjį vėl įsibėgėjo įprastinių audiencijų ritmas, pradedant dalykiniais susitikimais su artimiausiais bendradarbiais ir baigiant nuo šių metų rugsėjo iki 2010-ųjų rugsėjo truksiančiu Brazilijos vyskupų vizitų *ad limina* maratonu. Brazilijos episkopatą (patį didžiausią pasaulyje) nūnai sudaro apie 430 narių – vyskupų ordinarų, augziliarų bei emeritų. Ir visi jie minėtų vienu metų laikotarpiu asmeniškai susitiks su popiežiumi, bent po trumpą valandėlę su juo pasikalbės apie savo vadovaujamą Bažnyčių reikalus.

Daugiausia dėmesio rugsėjį sulaukę popiežiaus veiklos įvykiai buvo dvi minėtos kelionės, tad prie jų ir stabtelėkime. Trumpai dienos išvykai į tik septynias dešimtis kilometrų į šiaurę nuo Romos nutolusius du miestus – Viterbą ir Banjoredžą (Bagnoregio) – Benediktas XVI išsirengė rugsėjo 6 d. Abu šie miestai, kaip sakytą, saugo šv. Bonaventūro atminimą. Jonas Fidanza (vėliau gavęs prancišconiškąjį Bonaventūro vardą) gimė 1217 m. Banjoredže. Būdamas vos keliolikos metų jis visam laikui atsisveikino su savo gimtuoju miestu ir bažnytinės karjeros bei švento gyvenimo aukštumų siekė Paryžiuje,

Romoje, o galiausiai Lione, popiežiaus pasiūstas rengti Visuotinio Bažnyčios susirinkimo. Ten ir mirė 1274-aisiais. Vis dėlto gimtajame Banjoredže garsiojo Bažnyčios mokytojo atminimas iki dabar stropiai puoselėjamas.

Šv. Bonaventūrą mena ir netoliese esantis kitas tą pačią dieną popiežiaus aplankytas miestas – Viterbas. Jis garsus ir tuo, kad XIII amžiuje čia kelis dešimtmečius buvo popiežių sostinė. Čia tebestovi popiežių rūmų liekanos, o katedros kriptoje palaidoti keturi tuo laikotarpiu Viterbe rezidavę Romos vyskapai. Šv. Bonaventūras į Viterbo miesto ir popiežystės istoriją pateko dėl ganėtinai ekstravagantiško, bet svarbaus ir, iš laiko perspektyvos žvelgiant, kone šimtą kartų pasiteisinusio poelgio.

Tais laikais jau buvo nusistovėjusi tradicija, kad naują popiežių renka kardinolai, tačiau dar nebuvo tokių tikslų kaip šiandien rinkimų taisyklių. 1268-aisiais mirus Klemensui IV, išstius pus-trečių metų Šv. Tėvo sostas vakavo dėl naują popiežių renkančių kardinolų nesutarimų. Aštuoniolika rinkikų niekaip negalėjo pasiekti kompromiso. Nepadėjo nei kitų vyskupų, nei Europos karalių ir itališkųjų valstybių valdovų raginimai. Neapsikentęs iniciatyvos ėmėsi šv. Bonaventūras. Jo sukurstyti miestiečiai uždarė kardinolus rūmuose, užmūriję angas ir prigrasino tol jų neišleisti, kol neišrinktų naujo popiežiaus. Ir iš tiesų greit buvo išrinktas naujas Petro įpėdinis Grigalius X. Po šio „incidento“ paprotys naują popiežių rinkti užsidarius

įgavo institucinį pavidalą – tapo Konkla-va (*cum clave*, lot. „su raktu“).

Kalbant apie Benedikto XVI vizitą dviejuose su šv. Bonaventūro gyvenimu ir veikla susijusiuose miestuose, verta priminti dar ir tai, kad šio garsiojo pranciškono ir Bažnyčios mokytojo palikimui savo akademinės karjeros pradžioje labai daug dėmesio skyrė jaunas profesorius Josephas Ratzingeris. Kaip tik šių metų

rugsėjį išleistas jo visų raštų antrasis tomas, kuriame sukauptos 1953–1955 m. skelbtos jo publikacijos apie šį šventąjį.

Rugsėjis baigėsi Šv. Tėvo apaštališkąja trijų dienų kelione į Čekiją. Nuo 26 iki 28 d. Benediktas XVI lankėsi sostinėje Prahoje, didžiausiame Moravijos mieste Brno ir mažame, tačiau krikščioniškai Čekijos istorijai fundamentaliame Stara Boleslavo miestelyje. Čia popiežius su Čekijos katalikais šventė rugsėjo 28-ąją liturginiame kalendoriuje minimą čekų tautos globėjo Šv. Václovo šventę. Būtent toje vietoje prie Elbės upės apie 929 m. šis šventasis buvo nužudytas. Iš pradžių jis ten buvo ir palaidotas. Vėliau jo palaikai perkelti į Prahos katedrą. Stara Boleslavas taip pat yra svarbi Marijos pagerbimo vieta. Šventovėje saugomą stebuklais garsėjantį Marijos paveikslą šv. Václovo močiutei šv. Liudmilai padovanojo ją pakrikštijęs šv. Metodijus.

Lietuva

Rugsėjo 1-oji, Mokslo ir žinių diena, Lietuvoje vis dažniau paminima malda. Tose vyskupijose, kur telkiasi aukštojo mokslo židiniai, vyko iškilmingos šv. Mišios už akademinę bendruomenę, o joms vadovavo vietos ordinarai. Tiesa, Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakultetas, Vilniaus pedagoginio universiteto Istorijos fakulteto Katalikų tikybos katedra, Klaipėdos universiteto Pedagogikos fakulteto Katechetikos katedra šiuos mokslo metus pasitiko ne itin gerai nusiteikę, nes paaiškėjo, kad visi išvardyti universitetinio katalikiškojo mokslo židiniai nepritraukė nė vieno studijų krepšelio. Tokia padėtis skatina visą katalikų bendruomenę ieškoti išeičių, nes jei ji užsitęstų, ateityje paprasčiausiai galėtų pristigti tikybos mokytojų.

Beje, į visas tris Lietuvos kunigų seminarias šiemet įstojo 17 kandidatų, Kai pagalvoji, atrodo visai gerai vienam kursui.

Rugsėjo 8–15 d. per Šilinių atlaidus buvo švenčiamas Evangelijos žinios tūkstantmetei Lietuvai jubiliejus, tarsi vainikuojant visus šiuos metus. Maldininkai galėjo pasidžiaugti ir Šiluvoje atidarytu Piligrimų informacijos centru bei Šiluvos muziejumi (*apie Šilines Šiluvoje išsamiau žr. p. 7*).

Šiemet Švč. Mergelės Marijos gimimo atlaidai sulaukė didesnio dėmesio

Silvijos Knezekytės nuotrauka

ir Trakuose, nes čia buvo minima šios bažnyčios įkūrimo 600 metų sukaktis. Ta proga viena seniausių Lietuvos šventovių sulaukė ne tik gausios maldininkų skaičiaus, bet sudomino ir plačiąją visuomenę bei mokslininkus, surengusius šiai garbingai sukakčiai skirtą konferenciją. Gal ir Trakai palengva taps neatsiejama lietuviškos piligrimystės dalimi?

Rugsėjo 11 d. Vyskupų Konferencija išplatino pareiškimą Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijai, Vyriausybei ir Seimui dėl įstatymų, skirtų santuokos nutraukimui pagreitinanti, projektų. Susirūpinę ganytojai atkreipė dėmesį į tai, kad santuoka ir šeima yra Konstitucijos saugomos vertybės, taip pat priminė mūsų šalies Civilinio kodekso principą, jog šeimos įstatymai ir jų taikymas turi užtikrinti šeimos ir jos reikšmės visuomenėje stiprinimą, šeimos narių tarpusavio atsakomybę už šeimos išsaugojimą. Tokie projektai akivaizdžiai prieštarauja Šeimos politikos koncepcijai. Kaip matome, šeima tebėra kovos laukas, kur vis susikerta skirtingi požiūriai ir vertybės.

Rugsėjo 25–26 d. Paberžėje vyko Švč. Mergelės Marijos Apsilankymo bažnyčios 150 metų ir tėvo Stanislovo OFM Cap. gimimo 91-ųjų metinių paminėjimo renginiai. Pagirtina, kad t. Stanislovo mokiniai nuolat puoselėja šio Lietuvos Bažnyčiai nusipelnusio žmogaus atminimą.

Rugsėjo 27-ąją, paskutinį mėnesio sekmadienį, pirmą kartą Lietuvoje buvo švenčiama Keliaujančiųjų ir vairuotojų diena. Šia proga buvo išleistos automobilių laiminimo apeigos, keliaujančiųjų maldos. Šventė nauja, tad belieka lukterėti, kol ji, tapusi tradicine, prigis ir virs sava mūsų šalies katalikams.

Vilniaus arkivyskupijos jaunimas Trakų bažnyčioje.
Margaritos Vyskupaitienės nuotrauka

Rugsėjo 28 d. Kaune atidaryta Lietuvos Caritas organizuota socialinės fotografijos ir trumpametražių filmų paroda „Matyti kitaip“. Pavasarį Caritas 20-mečiui paminėti ir jaunimo socialinei atsakomybei skatinti buvo paskelbtas respublikinis fotonuotraukų ir kino juostų konkursas. Geriausi darbai ir buvo atrinkti į šią parodą. Gera, kad autoriai skatinami pažvelgti į nūdienos socialines problemas per solidarumo su visuomenės atstumtąisiais prizmę, nevengiant šių problemų skaudžiųjų pusių.

Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmečio proga akciją, pavadintą „Tūkstantmečio žiedas. Vilties ir meilės laiškas Lietuvai“, rugsėjį pradėjo VšĮ Sveikatos centras „Amžinoji sandora“. Šios akcijos metu visi geros valios žmonės iki gruodžio 1 d. kviečiami rašyti sveikinimus, eiles, laiškus, siųsti piešinius, atspindinčius ateities lūkesčius, svajones, nuoširdžias mintis ir jausmus Tėvynei. Akciją lydi Susitarimo malda: siūloma **kasdien iki 2010 m. kovo 9 d. – liturginio šv. Brunono minėjimo – 7 ar 22 val.** (arba kitu žmonėms patogiu laiku) bendruomenėje, grupėje, šeimoje ar asmeniškai **melstis** už Lietuvos dabartį ir ateitį.

Tokios iš „apačios“ kylančios iniciatyvos dar sykį parodo, kad visuomenėje esama, nors ir neapčiuopiama, bendrumo poreikio, gražiai išreiškiančio brolišką vienybę.

Jonas MALINAUSKAS,
Jonas ŽEMAITAITIS

Atnaujinti savo žvilgsnį

Tomas VILUCKAS

[vairiausios šventės, jubiliejiniai renginiai, reikšmingų datų minėjimai skirti tam, kad atnaujintume nuo kasdienės rutinos apsiblausiantį savo žvilgsnį. Baigiasi Evangelijos žinios tūkstantmetei Lietuvai metai – jų šventimas tapo gera proga dar sykį kiekvienam mūsų šalies krikščioniui pasitikrinti savo prioritetus. Įsibėgėja Kunigų metai, kuriuos popiežius Benediktas XVI paskelbė nuo šiemet birželio 19-ąją vykusią Švenčiausiosios Jėzaus Širdies iškilmių iki tų pačių iškilmių 2010-aisiais. Kunigų metų moto – šv. Jono Marijos Vianėjaus, visų pasaulio klebonų globėjo, žodžiai: „Kunigystė yra Jėzaus Širdies meilė.“ Kunigų metų proga Šventasis Tėvas išleido laišką (jis neseniai pasirodė ir lietuvių kalba) ir išdėstė jame svarbiausias šių metų šventimo gaires.

Kaip švęsime Kunigų metus? Kokius apibendrinimus skatina Jubiliejiniai metai, kurių kulminacija galėtume laikyti atleidus Šiluvoje?

Kunigystei reikia pavyzdžių

Reikšminga, jog užbaigusi Apaštalo Pauliaus metus Katalikų Bažnyčia pradėjo Kunigų metus. Benediktas XVI pažymi, kad apaštalas Paulius yra „puikus visiška savo tarnybai atsidavusio kunigo pavyzdys“. Jo paliktų laiškų mintyse Šventasis Tėvas įžvelgia programą kunigui, „pasiryžusiam žengti krikščioniškojo tobulumo keliu“.

Šis sugretinimas pabrėžia itin svarbią įžvalgą: kunigystei užsimegzti, augti ir skleisti reikalingi pavyzdžiai. Ar įmanomas pašaukimas į kunigus, jei jaunuolis nemato dvasininko, kuris degtų apaštalo uolumu, troškimu tarnauti Dievui, Bažnyčiai, žmonėms? Nenuostabu, kad savo laiške popiežius prisimena ir pirmąjį kleboną, šalia kurio, būdamas jaunas kunigas, tarnavo: „Jo pavyzdys man parodė, kaip be išlygų atsiduoti savo pastoracinėms užduotims ligi pat mirties, kuri jį ištiko teikiant Viatiką sunkiam ligoniui.“ Kaip matome, ir būsimiems popiežiams yra reikalingi pavyzdžiai, įkūnijantys tam tikrus kunigiškos tarnystės bruožus.

Šiais metais Bažnyčia turėtų telkti dėmesį į konk-

rečius asmenis, kunigystės slėpinio didingumą priartinančius prie nūdienos žmogaus. Nieko nėra blogiau, kai ir tikintiesiems, ir patiems kunigams kunigystė pradeda atrodyti gražus, bet atitolęs tarnavimo idealas. Todėl Šventasis Tėvas Kunigų metų tikslą apibrėžė kaip troškimą „paskatinti visus kunigus viduje atsinaujinti, idant Evangelija šiandiniame pasaulyje būtų liudijama dar galingiau bei veiksmingiau“.

Atsinaujinti reiškia grįžti prie šaltinio, ištakų, pradžios – Kristaus-Kunigo asmens. Juk turime vienintelę ir tikrą Mylimojo Sūnaus kunigystę – jos dalyviais per Krikštą esame visi. Šventimų sakramento malone tapęs Kristaus kunigystės ženklu įšventintas asmuo pasiryžta ypatingu būdu gyventi šios kunigystės slėpiniu. Tad svarbiausia, ko reikalauja kunigystės dovana, – susitapatinti su Kristaus, Aukščiausiojo Kunigo, gyvenimu. Kunigų metai mums visiems atveria gražią galimybę atnaujinti savo požiūrį į kunigystės slėpinį. Juk nuo to, kaip suvoksime Kristaus kunigystę, priklausys ir mūsų požiūris į tarnaujančius kunigus.

Savo laiške Benediktas XVI daug dėmesio skiria šv. Jono Marijos Vianėjaus asmenybei. Šventojo kunigo mirties 150-osios metinės tapo puikia proga paskelbti Kunigų metus ir įsigilinti į kunigystės slėpinį. (Apie šį dangiškąjį kunigų globėją išsamiai papasakosime kitame „Artumos“ numeryje; taip pat ketiname pakalbinti nūdienos kunigus, kad jie paliudytų, kaip išgyvena kunigystės džiaugsmus ir sunkumus mūsų laikais.)

Atverti savo namų duris

Žinoma, kunigystė yra asmeninis krikščionio pasirinkimas šitokiu būdu sekti Kristų. Maža to – ji yra

pašaukimas, Dievo malonės dovana konkrečiam vyrui. Tačiau neturėtume pamiršti, kad kunigystė nėra savi-tikslė. Ji skirta Bažnyčiai – bendruomenei; tarp jos ir kunigystės egzistuoja giluminis ir neperskiriamas ryšys. Juk krikščionių bendruomenė be kunigo ilgainiui taptų paprasčiausia žmonių grupe, savotišku klubu, kur žmo-nės rinktųsi pagal pomėgius ar domėjimosi sritis, bet bažnytiškumo požymių jame būtų nedaug. Ne veltui Arso klebonas yra vaizdingai pasakęs: „Palikite parapiją dvidešimt metų be kunigo, ir ten pradės garbinti gyvū-nus... Kunigas yra ne kunigas sau, bet jums.“

Vis dėlto ne tik bendruomenei reikia kunigo, bet ir jam – bendruomenės. Tai pabrėžė ir 2002 m. paskelb-tas Dvasininkijos kongregacijos dokumentas *Kunigas, parapijos bendruomenės ganytojas ir vadovas*, kuriame (p. 16) sakoma: „Jam [kunigui] reikalingas tikinčiųjų indėlis ne tik organizuojant ir administruojant bendruo-menę, bet taip pat stiprinant tikėjimą ir meilę: tarp ku-nigo ir kitų tikinčiųjų tikėjimo susidaro savotiška osmo-zė¹. Krikščioniškosios šeimos ir uolios bendruomenės dažnai padėdavo kunigams krizių momentais.“

Tad Kunigų metai gali tapti laiku, kai pačios įvai-riausios bažnytinės bendruomenės dar labiau suartės su savo ganytojais. Toks suartėjimas bus įmanomas, jei kunigo širdis neliks ankšta savo ganomųjų rūpesčiams ir bėdoms, nes Šventimų malonė leidžia jam pasilenkti prie kiekvienos žaizdos, pridėti lūpas prie kiekvienos žmogiškojo skausmo taurės. Ten, kur kunigystė nėra iš-siskleidusi, krikščionybė merdi, ir atvirkščiai – kur ku-nigystė apglėbia žmogų, ten būna apstu malonės.

Tik toks nuolankus tarnavimas pamirštant save leidžia mūsų bendruomenėse kurti meilės ir brolystės atmosferą. Tai įmanoma tada, kai į kunigą patys tiki-n tieji žvelgia ne kaip dvasinių paslaugų vartotojai, bet kaip bendradarbiai ir bendraminčiai, o kunigai į savo parapijiečius – ne kaip į beasmenę minią, bet kaip į Dievo žmones.

Taip pat svarbu, kad mažoji bendruomenė – šeima taptų atvira, priimančia kunigą erdve. Juk būtent šei-mose subręsta naujų pašaukimų į kunigystę, taigi šei-ma galėtų būti ta aplinka, kur kunigas rastų bendrystės galimybę. Tad ar negalėtų šeimos minėti Kunigų metus plačiai atverdamos savo namų duris dvasininkams?

Kas slypi už renginių?

Vienu ryškiausiu besibaigiančių Evangelijos žinios tūkstantmetei Lietuvai metų akcentu tapo Švč. Merge-lės Marijos Gimimo atlydai Šiluvoje. Išpūdingai atrodė jau patys skaičiai, bylojantys, kad per aštuonias Šilinių dienas čia apsilankė apie 100 tūkst. maldininkų, o per

35 000 priėmė Komuniją. Kaip įprasta, piligrimams bu-vo pasiūlyta turininga atlydų programa; šalia tradicinių šventinių dienų buvo ir naujovė – Dievo žodžio šventė. Retai pasitaiko, kad tokio masto ir pobūdžio renginiuose būtų skiriamas dėmesys Šventojo Rašto maldos grupių nariams. Tačiau pernai dalyvavusieji atlyduose galėjo pasigesti ekumeninių pamaldų, prieš metus prie Dievo Motinos sukvietusią skirtingų konfesijų krikščionis. Juo labiau kad Jubiliejiniai metai buvo gera proga tai pakar-toti. Be to, neturėtume pamiršti, kad ekumeniniai ryšiai mezgasi ne taip paprastai, yra trapūs, tad juos, kol virsta tradicijomis, reikia ypač puoselėti.

Silvijos Knezekytės nuotraukos

Vis dėlto norisi tikėtis, kad už skaičių ir renginių sly-pi mūsų gyvenimo pokyčiai, naujai apmąstomos kryp-tys ir pasirinkimai. Būtent tai savo homilijoje Šiluvoje pažymėjo apaštalinis nuncijus Baltijos valstybėms ar-kivyskupas Luigi Bonazzi. Nors Šv. Sosto pasiuntinys mūsų šalyje reziduoja palyginti neseniai, tačiau jo išsa-kytose įžvalgose buvo jaučiama, kad jis spėjo įsigilinti į lietuviškos gyvenimosi ypatumus. Arkivyskupas primi-nė, jog „utopija sugrįžti atgal ir atgaivinti ikikrikščio-niškąją *prigimtinių religingumą*, atskiriant jį nuo Kristaus ir Visuotinės Bažnyčios, reikėtų ne pažangą, o regresą. Iš tikrųjų tai reikėtų sugrįžti atgal prie toli istorijoje li-kusio momento“, ir paragino: „Šiuo gyvenamuoju me-tu, išsiskiriančiu didžiuliu sąmyšiu ir vis labiau plin-tančia neopagonybe, tikintysis privalo labiau nei bet kada likti ištikimas *evangelijos tapatybės principui*, kuris skambėtų taip: *krikščionis yra krikščionis, o pago-nis yra pagonis*.“

Lieka viltis, kad šiuos žodžius išgirdo mūsų nacio-nalinių švenčių organizatoriai, taip aktyviai per vasa-ros renginius brukę neopagoniškus elementus. Pagaliau atsinaujinimo reikia visiems, kurie trokšta įtvirtinti sa-vo krikščioniškąją tapatybę. Juk visos mūsų iškilmės ir šventės bus tik gražūs paminėjimai, jei joms pasibaigus kas nors mūsų sielos gelmėse nepasikeis.

¹ Osmozė – savaiminis vandens tekėjimas iš mažiau koncentruoto į koncentruotesnį tirpalą per pusiau pralaidžią membraną tol, kol pasiekiamas pusiausvyra.

Vaistas nuo ligotos politikos – politinė higiena

Dr. Andrius NAVICKAS

Jei greitas ir svaigus Artūro Valinsko politinės karjeros skrydis ir nešloviniga jo pabaiga bent kiek pamokytų kitus ir priverstų susimąstyti apie politiko profesijos specifiką, galėtume sakyti, jog pradėdami mokytis iš klaidų. Labai blogai, kad politika Lietuvoje yra virtusi klounada, todėl kiekvienas televizijos klounas gali nesunkiai tapti ryškia politine žvaigžde. Vis dėlto siūlau nesusitelkti į aimanas, jog vairininkų klaidos gali baigtis valstybės laivo katastrofa, bet veikiau kantariai šalinti tamsumus ir telkti vardan Lietuvos tuos, kuriems Tėvynė nėra tik banalus žodis.

Esu įsitikinęs, kad dabartinėje situacijoje ypatingas vaidmuo tenka krikščionims politikams, kurie turi ne tik kalbėti apie vertybių svarbą, bet ir tapti deramo elgesio pavyzdžiu. Pradėti reikėtų nuo paprasčiausių *politinės higienos* taisyklių.

Nuo vaikystės esame išmokyti plautis rankas, jei nenorime užsikrėsti koku nors virusu. Tam tikrų politinės higienos taisyklių būtina laikytis ir politiniame gyvenime.

Politikas turi gerbti savo profesiją. Purvas nėra prigimtinė politikos savybė. Ne politika sutepa politikus, bet jie patys, būdami nesąžiningi ir klaslingi. Nuo pat antikos laikų politika buvo garbingiausia profesija: žmonių atstovai prisiimdavo sunkią atstovavimo kitiems našą. Deja, šiandien politikai lengvai virsta klounais ir žurnalistų, pramogų verslo atstovų marionetėmis. Sunku gerbti tokį politiką, kuris pats savęs negerbia ir dalyvauja abejotinoje pramoginėse laidose, kur yra žemi-

namas, pajuokiamas. Sykiu esame pajuokiami, žeminami ir mes, kuriems jis atstovauja.

Matome, kad dažnas politikas įsitikinęs, kaip svarbu šmėžuoti televizijos ekrane. Kad ten patektų, gali paaukoti viską. Tačiau tai iliuzija, nesveiko politikos supratimo požymis. Bent jau krikščionys politikai turi stengtis pelnytį žmonių pagarbą ne lėkštais juokeliais pramoginėse laidose, o tvirta laikysena, principingumu ir sugebėjimu atsisipirti pigaus populiarumo pagundai.

Politikas privalo gerbti savo kolegas. Net ir tuos, kurių nuostatoms nepritaria. Politika negali būti suvokiama kaip karo laukas ar sporto varžybos. Politikai turi varžytis idėjomis, kaip įgyvendinti tą patį tikslą – tobulinti valstybės valdymą. Kai į oponentą pradėdama žvelgti kaip į priešą, politika virsta gaidžių peštyne. Bėda ta, kad dėl šių peštynių nukenčia ne tik jų dalyviai, bet ir mes visi.

Jau šv. Tomas Akvinietis teigė, kad politikoje tenka priimti ne tobulus, bet toje padėtyje geriausius įmanomus sprendimus. Sugebėjimas atsitraukti dėl smulkmenų ir išlikti tvirtam pamatiniuose dalykuose – išmintingo politiko bruožas. Politikas privalo įsiklausyti į kitus, stengtis ieškoti kompromisų, tačiau kartu nepainioti, kas yra tikslas, o kas – tik priemonės.

Politinės pareigybės neturi būti politiko tikslas. Tai tėra priemonės, padedančios siekti kitų tikslų. Tikroji

pergalė politikoje – žengti dar vieną žingsnį bendrojo gėrio kelyje, o ne padidinti savo politinę įtaką ar susilpninti konkurentus.

Taigi, visus Lietuvos politikus, ypač krikščionis, pašauktus būti druska ir šviesa, raginu pradėti nuo keturių, reigis, paprasčiausių politinės higienos taisyklių.

Gerbti save ir nedalyvauk ten, kur nesi gerbiamas.

Gerbti kitus ir nesidrabstyk purvais. Sunkiame politikos orumo atkūrimo darbe krikščionys privalo žengti pirmą žingsnį. Nebijok, net jei tai bus bandoma vaizduoti kaip silpnumą. Tik iš tokio silpnumo gali suvežti tikroji stiprybė.

Tiesk tiltus ir ardyk barikadas politiniame gyvenime. Įsiklausyk ir ieškok sutarimo, tačiau sykiu išlik tvirtas ir nepajudinamas pamatiniuose dalykuose. Nekovok prieš kitus, bet grumkis už tai, kas yra teisinga.

Dainiaus Tunkūno nuotrauka

Tikslas niekada nepateisina priemonių. Trumpalaikė svaigi politinė sėkmė, jei ji pasiekta nederamomis priemonėmis, ilgainiui neišvengiamai virsta skaudžia katastrofa. Politika nėra kova dėl postų. Pastarieji tėra atsakomybės našta, kurią prisiimi, idant kurtum bendrąjį gėrį.

Pernelyg paprasta ar utopiška? Deja, iki šiol bandėme elgtis kitaip – rezultatas apgailėtinas.

Kas svarbiau už vaikų apsaugą?

Šeimos politikos aktualijos

Vaikai, jų teisių apsauga, homoseksualai ir jų teisių pažeidimai... Keistas derinys? Bet pastaruoju metu, atrodo, vien šį žodžių junginį ir girdime, vos pradeda kalbėti apie naujos redakcijos Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymą. Ir dar Lietuva vadinama „homofobiška“ valstybe... Kodėl gi? Tik dėl vienintelio šio įstatymo 4 straipsnio 14 punkto.

Šios vasaros įvykiai. Birželio 16 d. Seimas priėmė minėtojo įstatymo naują redakciją, kurioje griežčiau apibrėžiama neigiamą įtaką nepilnamečiams daranti informacija. Be to, numatoma, kad visose viešose interneto prieigos vietose turės būti įrengta žalingos informacijos filtravimo sistema.

Kadenciją baigiantis prezidentas V. Adamkus birželio 28 d. vetavo šį įstatymą. Tokį sprendimą jis grindė tuo, jog kriterijai, pagal kuriuos įstatyme viešojo informacija yra laikoma darančia neigiamą poveikį, suformuluoti abstrakčiai ir neaiškiai, todėl beveik visa viešojo informacija gali būti pripažinta darančia neigiamą poveikį nepilnamečių psichikos sveikatai, fizinei, protinei ar dorovinei raidai. Prezidentas pasiūlė ištaisyti teisinio reguliavimo trūkumus ir užtikrinti, kad įstatymo nuostatos atitiktų konstitucinius teisinės valstybės, teisinio tikrumo bei aiškumo principus ir nepažeistų atviros visuomenės bei pliuralistinės demokratijos garantijų. (Idomu tai, kad tą pačią dieną jis vetavo ir kitą šeimoms palankų Užimtumo rėmimo įstatymą, kuris būtų sudaręs palankias sąlygas pradėti savo verslą augintiems 3 ir daugiau vaikų.) Tačiau liepos 14 d. Seimas atmetė prezidento veto ir vis dėlto priėmė naujos redakcijos Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymą.

Visuomenės reakcija. Sujudo turbūt visi ir garsiausi vėl buvo žiniasklaidos atstovai, tarsi šio įstatymo net nebūtų matę anksčiau, nors jis priimtas dar 2002 m. Ir šurmulys kilo dėl vieno vienintelio šio įstatymo 4 str. 14 punkto, pripažįstančio viešosios informacijos,

kuria *agituojama už homoseksualius, bioseksualius ar poligامينius santykius*, neigiamą poveikį nepilnamečių brandai.

Įstatymo oponentai teigia, jog tokia nuostata diskriminuoja homoseksualus ir pažeidžia LR Konstitucijos 25 str. įtvirtintas nuostatas, kad „žmogus turi teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti“ bei „žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas“. Be to, pasikvietę į pagalbą įvairias tarptautines organizacijas, oponentai jausmingai teigia, neva taip Lietuva siunčianti žinią pasauliui, kad esame *homofobai*, o mūsų šalis yra atsilikusi ir nesilaiko įvairių tarptautinių išipareigojimų.

Šalininkai įstatymą gina tvirtindami, kad nepažeidžiamos jokios teisės ir pirmiausia nėra nieko blogo siekti apginti bent pamatines moralios pasaulėžiūros nuostatas, o to paties įstatymo 4 str. 12 punktas griežtai draudžia tokią informaciją, kuria tyčiojamosi ar niekinama žmogaus seksualinė orientacija. Be to, įstatymo šalininkai teigia, jog juo nėra neigiamas homoseksualių žmonių egzistavimas visuomenėje, tačiau norima aiškiai atskirti *egzistavimą* ir homoseksualių santykių *pro-pagavimą, agitavimą* – būtent tai, kas žalinga besiformuojančio jauno žmogaus psichikai.

Užsienio reakcija. Švedijos parlamentarai šį įstatymą lygina su grįžimu prie nacių persekiojimo. Įstatymą pasmerkė ir tarp-

tautinės nevyriausybinių organizacijų „Amnesty International“ ir „Human Rights Watch“ teigdamos, jog šio įstatymo pataisos institucionalizuoja homofobiją ir pažeidžia raiškos laisvę bei teisę būti laisvam nuo diskriminacijos. Europos Parlamentas rugsėjo 17 d. priėmė rezoliuciją (už ją balsavo 349 europarlamentarai, 218 buvo prieš, 46 susilaikė; iš viso EP yra 736 nariai), kad mūsų šalis persvarstytų minėtąjį įstatymą, ir net paragino Europos Komisiją ir ES Tarybą imtis priemonių, o prireikus ir sankcijų, siekiant, kad Lietuva laikytųsi jai pagal ES sutartis ir tarptautinę teisę tenkančių pareigų.

Tuo tarpu tarptautinio internetinio žurnalo „Mercator.net“ komentatoriai giria Lietuvą už drąsų pamatinių šeimoms vertybių gynimą, nes, nepaisydamas nei Europos Sąjungos valstybių narių spaudimo, nei savos žiniasklaidos puolimo, Seimas priėmė šį įstatymą.

Kas toliau? Tolesnės peripetijos dėl šio reikalo Briuselyje ir Vilniuje dar kartą parodys, kiek dabartinė mūsų valdžia drįs kovoti už šeimą ir jai palankią aplinką... Kita vertus, įstatymas tėra įrankis – netinkamai taikomas, jis taip pat gali pridaryti žalos. Juk nepakanka saugoti vaikus nuo neigiamos informacijos. Būtina užtikrinti jų teisę gauti informaciją, kuri teiktų jiems gyvenimišką pagalbą, puoselėtų demokratines vertybes ir pilietiškumą, skleistų mokslo žinias, ugdytų kūrybinį mąstymą. O tai kiekvieno iš mūsų atsakomybė!

Eglė TENDYTĖ,

Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija

Vido Venslovaičio nuotrauka

Stebuklai ir *Caritas* pradžia

Caritas 20-mečio sukakties proga „Artuma“ kalbina vieną jos kūrėjų ses. Albiną PAJARSKAITĘ MVS.

Kaip atsirado mintis gaivinti karitietiskąją tradiciją Lietuvoje ir kaip ji siejosi su tuomete tikrove, laisvės atgavimo viltimis ir su prieškarinio tradicijomis?

Prisipažinsiu, tuomet apie nepriklausomybės meto *Caritas* beveik nieko nežinojau. Tačiau buvau Marijos Vargdienių seserų kongregacijos narė, dir-

bome pogrindyje, su žmonėmis, tad labai jautėme jų ir Bažnyčios gyvenimo pulsą. Mane sukrėtė 600 metų krikščionybės jubiliejus 1987 m. ir Jurgio Matulaičio, mūsų vienuolijos įkūrėjo, paskelbimas palaimintuoju. Liepos 12 d. vyko jo palaikų perkėlimas į altorių, tada Marijampolėje surengtos didelės iškilmės. Jos ir marijampoliečių rengimasis buvo kažkas nepaprasto, padvelkė kažkuo visiškai nauju. Jau tada tarp maldininkų plevėsavo viena kita trispalvė. Tąsyk išgyvenau lyg stebuklą. Po metų, 1988 m. birželio 29-ąją, Jo Eminenciją V. Sladkevičių Romoje paskyrus kardinolu, jo sutikimas Vilniuj, paskui Marijampolėj irgi buvo nepaprasti. Buvo prošvaistė, išgyvenau ypatingą Dievo ranką. Atrodė, buvo ne žmogaus – Šventosios Dvasios veikimas. Ir tuomet pamaniau: kyla tauta – puiku, bet reikia, ypač mums, seserims, ypač katalikams, daryt kažką naujo...

Kas buvo tos pirmosios iniciatyvinės grupės narės, kokius uždavinius tada, 1988-aisiais, išsikėlėte?

Vis dėlto esu drąsi, o tada buvau dar drąsesnė. Ėmiau ir nuvažiauvau į Kaišiadoris pas Kardinolą su lapeliu, susirašiusi visas problemas, kurias mačiau. Jis mane priėmė (buvom pažįstami pogrindinėje veikloje), išdėsčiau, kad tikiu, jog dabar vyksta stebuklas, bet reikėtų, kad ir mes, moterytės, padarytumėm stebuklą. Jis išklausė, tą mano rašliavėlę truputį pataisė, tada sakė: „Žinai, aš tave laiminu. Pradėk.“ Parlėčiau kaip ant sparnų, tuojau pasisakiau seserims.

Pradėjom planuoti, kaip įtraukti kuo daugiau žmonių.

Greitai susiorganizavom ir rugpjūčio 26 d. Lukšio gatvėj, Panevėžio Marijos tarnaičių vienuolijos vyresniosios bute, susirinkom 23 moterėlės iš įvairių Lietuvos kraštų. Tarp mūsų buvo ir prieškarinio katalikių organizacijos narė Gratkauskienė. Ten iškėliau šeimos, kaip visuomenės pagrindo, klausimą – šeima Lietuvoj, vaikas šeimoj, vienišų motinų klausimas, mergaičių ruošimas, vaikų, jaunosios kartos dorovinis auklėjimas, jaunimo auklėtojų rengimas, kiekvieno pašaukimo vertinimas. Taip pat – dabartinė tautos padėtis ir tautos bendrijos atkūrimas. Žmogaus vargo lengvinimas – našlaičių, ligonių, nelaimingų gelbėjimas, kova su priklausomybėmis, senelių globa. Paskui iškart nusprendėm, kad reikia steigti. Po svarstymų pasivadinom „Moterų sambūriu“, pasirašėm steigimo aktą. Nutarėm, kad visoms pasirašyti neverta, todėl pasirašėm septynios jaunesnės ir kitądien kreipimąsi išsiuntėm į Lietuvos Vyskupų Konferenciją. Cituoju: „Giliai išgyvendamos lietuvių sunkią moralinę ir dorovinę padėtį, kuri susidarė dėl ilgai trukusių suiručių ir beatodairiško ateizmo siautėjimo, mes, Lietuvos katalikės moterys, ryžtamės dėti visas pastangas, kad mūsų krašte būtų atgaivintas tikrasis žmogiškumas, blaivumas, šeimų tvirtumas, jaunimo dorovingumas. Kad būtų kuriama tikrųjų vertybių siekianti visuomenė visų jos narių solidarumo, tarpusavio meilės, atjautimo ir gailėstingumo pagrindais. Dėl to prašome, Jūsų Eminencija, leisti mums kurti oficialiai veikiantį katalikišką sąjūdį „Caritas“. Maloniai prašome šį sąjūdį laiminti, globoti ir koordinuoti jo darbą.“ Priedas – katalikiško sąjūdžio *Caritas* įstatų metmenys. Pasirašėme: Stasė Belickienė, Birštonas, Ona Gratkauskienė, Vilnius, Eugenija Marozaitė, Panevėžys, Emilija Montvilienė, Kapsukas, Jadvyga Stanelytė, Regina Šalnaitė ir Albina Pajarskaitė – Kaunas, Ona Valatkaitė, Birštonas.

Taip ir prasidėjo. O po Naujųjų ėmėm rengtis 1989 m. balandžio 15–16 d. vykusiam suvažiavimui. Vien delegačių buvo 800, iš visų vyskupijų. Sumanėm, pagal Sąjūdį, sušaukt daug žmonių, kad būtų visuotinis susirinkimas. Todėl nusprendėm daryt Kauno sporto halėj. Ir įvyko pirmas stebuklas. Nuėjom pas halės direktorių, jis mus priėmė, sakė pritariantis, bet už patalpas reikės mokėti maždaug 3000 rublių. O mes tada neturėjom nei vieno rublio savo kasoje. Sakiau, kad apie tai pagalvosim vėliau, ir susitariau dėl nuomos. Eidamos iš susitikimo svarstėm,

iš kurgi gausim tuos 3000. Tada jau turėjom būstinėlę prie kurijos, kur dirbo seselės širdietės ir leido mums naudotis. Grįžom į ją, o ten budėjusi seselė sako: buvo atėjęs kunigas ir atnešė 3500 rublių mūsų veiklos pradžiai. Taip ir atsisėdau. Dievas kaip blyną padėjo. Čia jau tikrai ne žmogaus veikimas!

Atsiliepė ir *Caritas Internationalis* Romoje, pakvietęs mus į 14-ąją asamblėją kaip būsimas nares. Ir vėl stebuklas! Mudvi su ponija S. Tekoriene turim kvietimą ir išvykti leidžiančius dokumentus, bet važiuoti reikia per Maskvą. Nuvažiuojam, o ten negaunam bilietų. Laiko mažai, rytoj suvažiavimas, reikia prisistatyt, mūsų laukia. Taigi, blaškomės nuo vieno langelio prie kito. Vienas lakūnas atkreipia dėmesį į mus, dvi susijaudinusias moterėles. Paklausia priežasties, Salomėja, žinoma, paaiškina. Paaiškėja, kad jis reiso Maskva–Milanas lakūnas ir pasisiūlo už dyka nuskraidint į Milaną! Čia jau tikrai ne žmogaus veikimas, bet Dievo. Jei sakoma, kad Sąjūdis buvo įkvėptas Dvasios, tai Lietuvos *Caritas* – tikrai.

Kokia yra tikroji *Caritas* žinia ir paguoda tam kenčiančiam, ko nors stokojančiam?

Grįžusios iš Romos skubiai šaukėme suvažiavimą perorganizuoti *Caritas* ir į jį įtraukti visos Lietuvos katalikus, vyrus ir moteris, jaunos ir pagyvenusius, sveikus ir ligotus. Per dvejus metus mes tik susiorientavome esamoje padėtyje, supratome, ką daryti artimiausioje ateityje. Nuoširdžiai dirbdamos ir į viską žvelgdamos atviromis akimis, matėme Lietuvos gyvenimo skurdumą, padėties rimtumą, neįtikėtiną žmoniškumo sunaikinimą bei paties žmogaus degradaciją. Baisiausia, kad nuopuoliai vadinti kultūriniais pasiekimais. Per dvejus metus įsitikinome (tai patvirtino ir *Caritas Internationalis*), kad *Caritas* nėra vien šalpos organizacija. Tai Katalikų Bažnyčios hierarchijos ir pasauliečių vieningas veikimas, teikiant pagalbą žmonėms visomis jų kelionės į amžinybę aplinkybėmis, tiesa ir meile palaikant dvasios stiprybę, kovojant su visokiu blogiu ir padedant kiekvienam konkrečiai jį įveikti. Per tuos metus nuostabiai aiškiai patyrėme, kaip Dievas tiesiogiai veikia ir pačius silpnuosius, daro nuostabius darbus. Nuo tų laikų jau praėjo 18 metų, ir esu labai laiminga, kad tapom tikrai bažnytine organizacija.

Po 1997 m. pradėjo steigtis šeimos, katechetikos, jaunimo centrai. Tačiau dabar visi dirba su „tvorytėmis“. Dabartinė padėtis ne geresnė morališkai kaip tada. Turėdama progą pasakysiu, kad iš tikrųjų niekas neatkurs

Katalikiško moterų sambūrio *Caritas* iniciatyvinė grupė steigiamajame suvažiavime. 1989 m.

dvasinės Lietuvos be Bažnyčios. Manau, dabar atėjo laikas pradėti dirbti, turėti jungtinį spaudos organą – nepriklausomybės metais spauda suvaidino didelį vaidmenį, buvo jungtis. Reikėtų apjungti organizacijas, apimti mokyklas, ypač šeimą. Labiausiai šiuo metu nuskriausti vaikai.

***Caritas* buvo palaikomas tarptautinių organizacijų, gaudavo ir teikdavo paramą, dažnai materialinę. Kaip Jums atrodo, kas yra tikrasis žmogaus skurdas?**

Medžiaginė labdara kartais neigiamai atsiliepia žmogaus moralei, nes daug išauginam veltėdžių, kuriems tik

duok. Žmonės ir psichologiškai taip paruošti. Juk sovietinė santvarka ugdė toki, kuriam tik duok pragyvent: duok pavalgyt, duok išgert, pasilinksmit, ir daugiau nieko nereikia. Manau, didžiausia mūsų, katalikų ir karitėčių, klaida buvo, kad labai rūpinomės tuo „duot, užkišt“, o nemokėm, nevertėm dalytis. Jokia organizacija tik kalbomis nieko nepasieks, jei žmogus nematys kito šalia savęs – tada tik ranką išties. Dabar žmogui labai daug reikia. Nors labai šaukiame, manau, kad ekonomiškai sustiprėjom, bet žmonės susvetimėję, mato tik savo.

Caritas steigiamasis suvažiavimas Kauno sporto halėje. 1989 m.

Būdama žemiškos specialybės atstovė – geologė, vis dėlto savo gyvenimą paženklinot ryškia apaštalavimo dvasia. Kokiomis aplinkybėmis tai bren-do Jumyse ir taip plačiai išsiskleidė?

Manau, iš šeimos atsinešiau, todėl labai vertinu šeimą. Nors mano tėtis ir mama buvo kaimiečiai, palyginti su inteligentais dabar, tai... Antra vertus, augau atgyjančioj, veikiančioj Lietuvoj – esu 1927 m. gimimo. Augau nemažoj šeimoj, broliai ir sesuo vyresni. Tada

studentai ir ateitininkai veikė mūsų kaime, mūsų sodyboj buvo knygynas, kaimo biblioteka, ateidavo visi katalikiški leidiniai. Nedidelis buvo ūkis, 25 ha, bet visi 5 vaikai mokėsi ir buvom nuostabiai laimingi, būdami tokia šeima. Labai norėjau būti gydytoja, bet Dievas skyrė kitką. Patekau į Gamtos fakultetą dėl sveikatos, nes viena akim nieko nematau ir negalėjau papult į mediciną. Bet tiriamajam darbui tikrai turėjau gyslelę. Sudarinėdama Lietuvos erozijos žemėlapi, mačiau, kad pagal dirvožemius, landšaftą net ir žmonių charakteriai Lietuvoj skiriasi. Vis tiek man labiau rūpėjo žmogus, taip ir liko. Manau, kai duodamas pašaukimas, duodami ir tam tikri polinkiai, sugebėjimai, charakteris.

Caritas ištakose – tik moterys; kokį matot jų vaidmenį šiandien visuomenėje, Bažnyčioje?

Tikrai moterys turi daug idealizmo, išskyrus gal tas, kurios labai „pasinėšė“ į feminizmą. Kai susitinku su

studentėmis, stebiuosi: matau dar daug jų idealizmo, kai aplink, atrodo, taip juoda. Čia toks savotiškas stebuklas. Ir dar: moteris be galo svarbi šeimai, žmogaus auklėjimui. Ji ne viską gali, ne. Gali kaip šeima, kartu su vyru. Teko daug dirbti vyrų kolektyvuose, mačiau, kaip skiriasi jų galvosena. Moteris viską supranta bendrai, turi daugiau intuicijos, bet nereiškia, kad vyras „mandresnis“ arba moteris „mandresnė“. Man atrodo, vyrai ir moterys turi dirbt kartu, ypač šeimoj.

Ko palinkėtumėt žurnalo skaitytojams, kūrėjams ir bendradarbiams?

Visiems žiūrėti atviromis akimis ir tikrai vadovautis tiesa ir meile; nieko nesmerkt ir patiems rodyt pavyzdį. Svarbiausia – kad viską galim tik vienybėje ir tik su Dievu. Nors ir einam į priekį, dar labai trūksta vienybės ir pasitikėjimo. To labiausiai ir prašyčiau, ir linkėčiau.

Veiklus gailestingumas besikeičiančiame pasaulyje

Kun. Robertas GRIGAS, Lietuvos Caritas generalinis direktorius

1989 m. balandžio 14–15 d. Kauno sporto halėje vykęs steigiamasis Caritas suvažiavimas dvelkė revoliucija – kaip, beje, ir viskas, kas tada, tarsi užtūras pralaužęs srautas, darėsi Lietuvoje, juolab Kaune. Atrodė, kad ir griūvanti užtvanka – marionetinės sovietų valdžios struktūros – šaukte šaukia: „Ir aš, ir aš esu laisvės srauto dalis!“ – ir mėgina plaukti kartu... Tuomet nebūti kartu reiške būti istorijos autsaideriais, netrukus skelbusiais tarybų valdžią nuo kruvinų tankų sostinės TV prieigose.

Steigti gailestingo tarnavimo vargantiesiems bendrijos susirinko, skambiai, bet teisingai sakant, Lietuva: 812 delegacijų ir apie 3000 svečių iš visų geografinių ir visuomeninių platumų. Dalyvavo daug katalikiškojo pagrindžio atstovų, išeivijos lietuviai, Bažnyčios hierarchai, kunigai, seserys vienuolės. Jauna ir graži Sąjūdžio vadovybė, kuri po metų taps atkurtosios Lietuvos Respublikos parlamento nariais, ministrais. Čia taip pat ir marionetinės LSSR pareigūnai, besistengiantys neatsilikti nuo visuotinio tautinio demokratinio judėjimo ir jo diktuojamų naujų politinės elgsenos normų. Jie, veikiami laisvės nešančio viesulo gūsių, tuomet

ir suteikė katalikiškai Caritas bendrijai pirmąją oficialią teisinę registraciją.

Ano meto sąlygomis tai turėjo didžiulę simbolinę ir praktinę reikšmę. Komunistų partijos monopolis mažta su kiekvienos nepriklausomos draugijos atsiradimu. Tikintieji pagaliau sugrįžta į visuomeninės veiklos erdvę kaip visaverčiai, visateisiai jos dalyviai. Ir pirmaisiais žingsniais sugrįžta, kaip dera krikščionims, į apleistą artimo meilės nišą. Socialinis teisingumas ir socialinis visuomenės jautrinimas. Moraliai sužeistų ir ekonomiškai skurstančių globa. Veikimas, kylantis iš tikėjimo gelbstinčia Dievo meile. Caritas.

Pradžia: Katalikiškas moterų sambūris

Pradinė steigėjų – dar pogrindyje 1988 m. Caritas atkūrimo aktą pasirašiusios septynių charizmatiškų moterų – seserų vienuolių ir pasauliečių iniciatyvinės grupės – idėja buvo ta, kad organizacijos tikrosiomis narėmis taps moterys. Vyrai galėjo būti talkininkais, rėmėjais. Tad ir pavadinimą steigiamasis suvažiavimas patvirtino – *Katalikiškas moterų sambūris Caritas*. Savo teisine forma jis faktiškai buvo visuomeninė katalikių organizacija, tačiau jau iš pat pradžių dėl daugumos aktyviųjų narių religinio sąmoningumo laikė save vientisa Katalikų Bažnyčios

dalimi, siejo su veikiančiomis bažnytinėmis struktūromis, derino su hierarchine Bažnyčios tvarka.

Labdara ar kai kas daugiau?

Jau pirmaisiais sambūrio darbų metais, *Caritas* skyriams kuriantis didžiuosiuose miestuose ir plintant į provinciją, išryškėjo, kokias nykias

tuštymės okupacija buvo palikusi visose tautos reiškimosi srityse. Natūralų karitierių siekį savimi užpildyti, gydyti „juodąsias skylės“, į kurias niekas neskubėjo sutelktai reaguoti, perteikė steigiamojo suvažiavimo sekcijų pavadinimai: *Žmogaus auklėjimo, Tautos bendrijos atkūrimo, Vargo mažinimo, Šeimos*. Palyginti su daugeliu Vakarų šalių *Caritas* bendrijų, pirmiausia besidarbuojančių *vargo mažinimo* srityje, čia buvo apsibrėžtos itin plačios veikimo sritys. Šis užmojis irgi atspinditų žmonių ir to meto, paliestų *laisvės dvelkimo iš aukštybių*, idealizmą, atsakomybės prisiėmimą bei tikėjimo jėgą. Tuo išreikšta ir pamatinė steigėjų nuostata, kad *Caritas* neturėtų tapti siaurai suprantama labdaros, šelpimo ar socialinės veiklos draugija, o rūpintųsi visuminiu žmogaus ugdymu, teisingu sugriautų Dievo-mano-kitų žmonių santykių atkūrimu. *Caritas* steigėjos buvo įsitikinusios, kad tik šitaip galės išgyti ir socialiniai santykiai, o asmens orumas ir visuomenės solidarumas taps „praktikuojamomis“ vertybėmis. Palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio mintis „Kilti ir kelti“, pasirinkta organizacijos šūkiu, talpino savyje iki šiol nepasenusią *Caritas* programą.

Vėliau, į kovą už laisvą ir dorą Lietuvą barus ateinant naujoms jėgoms, jaunimo vertybinio ugdymo rūpesčius pamažu perėmė ateitininkai, skautai, Taizė judėjimas; kūrėsi dvasinius, kultūrinius, bendruomeninius klausimus sprendžiančios piliečių santalkos; tikėjimo sklaidos mokyklose ėmėsi Katechetikos centrai. Galiausiai nuo *Caritas* atsiskyrė ir tapo savarankiška bažnytine bendrija šeimų sielovada, rengimo santuokai, *Pro life* veikimo specifikai atsidėjęs Šeimos centras. Nebuvo tai visiškai neskausmingas procesas, kaip ir užaugusių vaikų išėjimas iš namų į savo gyvenimo kelią. Tačiau *Caritas*, manau, gali pelnytai

džiaugtis Bažnyčioje ir visuomenėje buvęs savalaikiu impulsu daugeliui žingsnių, atvedusių į reikalingus pokyčius.

Vientisa Bažnyčios dalis

1991 m. Katalikiškam moterų sambūriui *Caritas* siekiant narystės *Caritas Internationalis* ir *Caritas Europa* tinkluose, sužinota, kad, greita kitų „techninių“ reikalavimų, teisė priklausyti karitatyvinei bendriai turi būti suteikta ir vyrams. II neeilinis suvažiavimas pakeitė įstatus, reorganizavo sambūrį į *Lietuvos Caritas federaciją*, ir mūsiškis susivienijimas tapo pasaulio bei žemyno *Caritas* junginių tikruoju nariu.

Lietuviškasis *Caritas* stiprėjo, kūrėsi nauji skyriai, slaugos, globos, atstumtųjų socializacijos įstaigos su tarptautine *Caritas* emblema – baltu liepsnų kryžiumi raudoname fone, pakeitusiu I suvažiavime priimtą originalų ženklą – baltą širdį su iš jos kylančiu kryželiu. Ryškėjo pasaulinį *Caritas* atitinkantis funkcijų pasiskirstymas: centrinė koordinuojanti, atstovaujanti ir konsultuojanti įstaiga Kaune ir tiesiogiai

ne veiklą vykdančios vyskupijų *Caritas* organizacijos su dekanatų ir parapijų skyrių tinklu. 1994 m. įvykęs III *Lietuvos Caritas federacijos* suvažiavimas pradėjo, o 1997 m. IV suvažiavimas užbaigė visišką bendrijos integravimą į Bažnyčios struktūras. 1997 m. patvirtintas dabartinis *Lietuvos Caritas* pavadinimas. Tai reiškė, kad nuo šiol pagal kanonų teisę *Caritas* yra Bažnyčios institucija, jis pavaldus Lietuvos Vyskupų Konferencijai, o vyskupijų *Caritas* bendrijos – vietos ordinarams. Vyskupų skiriami *Caritas* direktoriai atsakingi savo ganytojams.

Šis ryžtingas tuometinės *Caritas* vadovybės žingsnis buvo tam tikra *saviuoka*. Ankstesnis visuomeninės katalikų draugijos statusas bent teoriškai laidavo didesnę veikimo laisvę, o iš patirties buvo galima nuspėti, kad vyskupai nebūtinai automatiškai pritaris visiems *Caritas* vadovų sumanymams. Tačiau apsispręsta *sudėti savo valių į apaštalių įpėdinių rankas* dėl didesnės vertybės, negu vieni ar kiti taktikos problemų sprendimai, – dėl autentiškos katalikiškos *Caritas* tapatybės išsaugojimo. Stebint, kaip tiek užsienyje, tiek Lietuvoje ne viena garbingas tradicijas ir garsų krikščionišką pavadinimą turinti

organizacija tampa dailiu religiniu kiaučiu su ganėtinai sekuliariu turiniu, darėsi aišku, kad reikia taip apsidrausti. Atrodo, neapsirikta: tuo metu, kai daugelis tikrai geros valios žmonių sambūrių Lietuvos padangėje patyrė skaudžių skaldymų, žlugimų, *Caritas*, kaip vientisa Bažnyčios dalis, įveikęs visokius vidinės raidos rifus, keliauja toliau savo keliu, darydamas gera.

Dalytojų vaidmens prieštaravimai

Vieną iš tų rifų pavadinčiau *išbandymu labdara*. Augančiam *Caritas* savo skyrių tinklu aprėpiant praktiškai visą šalies teritoriją ir tampant didžiausia Lietuvoje nevalstybine vargstančiųjų paramos organizacija, mūsų kraštas išgyveno skausmingą pervartą iš sovietinės planinės į rinkos ekonomiką. Sunkių padarinius didino SSRS kerštas už Kovo 11-ąją – ekonominė blokada, laukinio kapitalizmo iškraipos...

Šiame fone jauną mūsų *Caritas* užplūdo ilgametė dosnių vakariečių labdara: maistas, drabužiai, buities daiktai, medikamentai, finansinė parama. Esame už ją labai dėkingi, ji tikrai buvo reikalinga ir pereinamuoju laikotarpiu smarkiai pagelbėjo daugybei nuskurdusių tautiečių.

Lietuvos Caritas archyvo nuotraukos

sių tautiečių. Tačiau ji turėjo ir neigiamą aspektą – per daug mūsų žmonių, atveriančių *Caritas* skyrių duris, įpratino sveikintis žodžiais: „O ką čia *duoda*?!“ Nuolatinis daiktinės labdaros priiminėjimas, skirstymas grėsė pažeisti ir pačių karitiečių savimonę. Juk reikėjo nemažų pastangų priminti sau pirminį *Caritas* pašaukimą – būti ne tiek dalytojais, kiek skatintojais dalytis tarpusavyje. Dalytis širdimi ir duona su savo aplinkos stojojančiais, nesitikint, kad atvažiuos *fūra* iš tolimų turtingų šalių ir mūsų sunkumai bus išspręsti. Karitiečių – vien tik medžiaginių gėrybių dalytojų etiketė vis dar neigiamai, vienpusiškai pristato mus plačiajai visuomenei, ir dar reikės daug pasistengti, kad šis klaidinamas įvaizdis pasikeistų.

Pokyčius skatinančios iniciatyvos ir jų rėmėjai

Todėl malonu pabrėžti mažiau žinomus *Caritas* darbus, kuriais stengiasi šalinti ne tik ekonominį vargą. Jau 1989 m. pradėtas leisti žurnalas „*Caritas*“, antrasis legalus periodinis katalikų leidinys sovietinimo ledus laužiančioje Lietuvoje. 1997 m. pasivadinęs „*Artuma*“, šis krikščioniškas mėnraštis šeimai ir šiandien neša Evangelijos šviesą skaitytojams, neapeidamas ir socialinio teisingumo temų.

Jaučiant vertybiškai brandžių ir išsilavinusių darbuotojų stoką, 1992 m. Vytauto Didžiojo universitete *Caritas* iniciatyva, parėmus JAV ir Lietuvos Vyskupų Konferencijoms, buvo įkurtas Socialinės rūpybos profesinių studijų centras, vėliau išaugęs į Socialinio darbo institutą, o šiandien jau tapęs Socialinės gerovės fakultetu. Jame išugdyti socialinio darbo magistrai sėkmingai dirbaujasi ne tik specialaus pasirengimo reikalaujančiuose *Caritas* projektuose (pagalba sunkiai sergantiesiems, kaliniams, prekybos moterimis aukoms, gatvės vaikams), bet ir valstybiniame, savivaldybių sektoriuje, įvairiose krikščioniškose ir socialinėse nevyriausybinėse organizacijose. Ši *Caritas* investicija neabejotinai pasitarnavo bendrajam geriui.

Jau daug metų įgyvendinamus svarbius socializacijos projektus, kuriais, šv. Vincento Pauliečio žodžiais tariant, vargstantiesiems ne vien paduodamas sriubos dubuo, bet ir sutvirtinamas jų žmoniškumas, galime tęsti ištikimų mūsų *Caritas* partnerių metodinės ir finansinės paramos dėka. Su didele pagarba čia minime dar Sausio 13-osios įvykių metu į Lietuvą atvykusius ir lig šiol mus remiančius Vokietijos Oldenburgo krašto *Caritas* ir Maltos ordino žmones, Vokietijos katalikų solidarumo akciją *Renovabis*, Olandijos katalikų fondą *Communicantes*, bičiulius iš Danijos, Vokietijos *Caritas*, *Lietuvių katalikų religinės šalpos* Niujorke (JAV).

likų religinės šalpos Niujorke (JAV).

Džiaugiantis sienas peržengiančiu geros valios žmonių solidarumu, ypač džiugu pastebėti, kad metiniame *Caritas* biudžete, kuris skiriamas artimo meilės darbams atlikti, nuosekliai didėja Lietuvos valstybės – Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, savivaldybių – pagal projektines paraiškas teikiama lėšų dalis. Tai labai sveikintina, nes iš tikrųjų ne kam kitam, o savam kraštui pirmiausia turi rūpėti jo vargstantieji ir savanoriška organizuota piliečių veikla, kuria vargstantiems realiai padedama.

Visus kviečiame į talką

Taigi su dėkingumu Dievui ir Jums, geravaliams Talkininkams, Savanoriams, Rėmėjams, galime tarti, kad per praėjusį laiką, *Caritas* rūpinantis apleistųjų maitinimu, pastoge, socialiniu saugumu, buvo teigiama ir nelygstama žmogaus vertė. Iš krikščioniškojo tikėjimo kylančia konkrečia pagalba buvo ginamas asmens orumas.

Vis dėlto įsisąmoniname ir naujus gyvenimo pokyčių bei visuomenės poreikių keliamus uždavinius.

Neapleisdami dabar vykdomų pagalbos atskirtyje ir skurde esantiems darbų, turėsime nuolat stiprinti parapijų *Caritas* skyrių lygmenį – kad šie karitatyvinio rūpesčio branduoliai kuo labiau į artimo meilės tarnystę įtrauktų visą bendruomenę.

Labai brangindami veteranų, vyresnio amžiaus kolegų, moterų nuopelnus, stiprindami organizacijos pajėgumus turėsime surasti būdų, kaip pakviesti į *Caritas* daugiau jaunų ir vidutinio amžiaus savanorių, vyrų, kaip veiksmingiau užtarti vargšus valdžios struktūrose ir partneriškai bendradarbiaujant su vertybėmis mums artimų užsienio bei Lietuvos organizacijų tinklu.

Turėsime vis atnaujinti pagrindą, kuriuo remiasi visokio gėrio kūrimas. Tai – asmeninis santykis su Kristumi, mylinčiu per mus ir mumyse.

Jūs visi ir kiekvienas esate kviečiami kurti solidaresnę Lietuvą. Ateikite ir tapkite *Caritas* – gailestingosios meilės – žmonėmis.

Į ką jaunas įprasi...

Šventasis Raštas šeimoms

Kun. Kęstutis BRILIUS MIC

Jėzus dar pasakė jiems palyginimą: „Niekas neplėšia lopo iš naujo drabužio ir ne-siuvu jo ant seno. Šitaip ir naująjį jis suplėšytų, ir senajam netiktų lopus iš naujojo. Taip pat niekas nepila jauno vyno į senus vynmaišius. Jaunas vynas suplėšytų vynmaišius, pats ištėkėtų, ir vynmaišiai niekais nueitų. Jauną vyną reikia pilti į naujus vynmaišius. Ir niekas, gėręs seno vyno, nenori jauno; jis sako: ‘Senasis geresnis!’“ (Lk 5, 36–39).

Romualdo Rakausko nuotrauka

Senatvė, Dievo leidžiama ir numatoma daugybei žmonių, gali būti suprantama kaip Dievo palaima, dovana arba kaip išbandymas, atgaila, net bausmė. Beveik visiems ji būna sunki. Kaip ir daugelyje sunkiausių išbandymų labiausiai padeda tikėjimas į Dievą, taip ir senatvėje nuo jo priklauso paties žmogaus požiūris į savo amžių, senatvės supratimas ir priėmimas. Dvasinę senatvės užduotį asmeniui nusakyčiau šiais žodžiais: padėkoti, paaukoti, pagarbinti, pasidalyti išmintimi.

Senatvės aruodą galėtų atspindėti priežodis: į ką jaunas įprasi, tą senas atrasi. Juk į šį amžiaus tarpsnį ateina ne kitas asmuo, o tas pats, kuris ir buvo jaunas. Ir ateinama su savo charakteriu, dorybėmis ir ydomis. Senojo Testamento Siracido knygoje sakoma: „Trijų rūšių žmonės yra man nepakenčiami, jų gyvenimo būdu iš tikrųjų bjauriuosi: beturtis, kuris puikuoja, turtuolis, kuris meluoja, ir senas ištvirtėlis, kuris svetimauja“ (Sir 25, 2). Taigi prie išskirtinių žmogaus ydingumo rūšių priskiriamas iš jaunystės atsineštas palaidumas. Ne tik jis atitenka senatvei, bet ir visos kitos ydomos virtusios nenugalėtos silpnybės. Nereikėtų šito užmiršti nei Dievo, nei žmonių akivaizdoje. Seniems labai derėtų nuolankumas, o bendraujant su aplinkiniais jiems reikėtų vengti save pateikti kaip teisybės bokštą ar nuolat pamokslaujant, smerkiant kitus laikyti save pačiais teisiausiais. Išmintis atitenka nuolankiesiems, todėl Evangelijoje sakoma: „Ir niekas, gėręs seno vyno, nenori jauno; jis sako: ‘Senasis geresnis!’“

Vienas iš senatvei dažniausiai priskiriamų bruožų kaip tik ir yra išmintis. Iš brandaus amžiaus sulaukusio asmens tikimasi išmintingų sprendimų, jau patikrintų vertinimų ir patirtimi grindžiamo ateities numatymo. Šią mintį seno žmogaus žodžiais būtų galima nusakyti taip: tu spėjai kaip bus, nes žinai kaip yra, o aš žinau kaip bus, nes žinau kaip buvo.

Šeimos santykiuose šalia daugybės viešai aptariamų ar nutylimų dalykų senatvės tema labai tendencingai at-

siduria tik keliolikoje vietoje. Pirmenybė teikiama dabarčiai būdingam pasitenkinimo, malonumo kultui. Kunigo akimis žvelgiant, tos už spintų ar kituose kampuose nugrūstos, nuolat už vaikus, anūkus besimeldžiančios, jų šeimų darnos maldaujančios senutės ar seneliai gal daugiau pasitarnauja savo šeimoms, nei prašmatnios pramogos ar psichologinės įmantrybės.

Ne be priežasties nūdienės bedievējančios visuomenės struktūrose esama tiek daug ryši tarp kartų ardančių veiksnių. Juk per kartų ryšį, tiesos autoritetą jaunimui perduodami svarbiausi ir saugiausi sambūvio principai, taisyklės, kriterijai. Būtent taip, nors šie trys paskutiniai dabar dažniausiai suprantami kaip iššūkis maištauti, prieštarauti.

„Nežiūrėk iš aukšto į seną žmogų, nes juk ir mes kai kurie pasensime“, – moko Šventasis Raštas (Sir 8, 6). Geriausia būtų, jei šie biblinės išminties žodžiai šeimoje ir visuomenėje būtų supracituoti kaip pirmiausia mums patiems skiriami. Tai leistų ne vien statistškai, ekonomiškai, demografiškai ar dar kaip nors kitaip formaliai kurti savo, visuomenės ar šeimos sąlygas senatvei. Tik visu savimi įsijausdami į seno žmogaus kančią, talkindami jo pašaukimo užduotyje, galėsime sukurti kai ką daugiau, nei visuomenės įstatymai ar socialinės sistemos būtiniausioms reikmėms patenkinti.

Pripažindami ir puoselėdami kiekvieno asmens dieviškąjį pašaukimą visais amžiaus tarpsniais, galėsime sėkmingai bręsti ir vienyti į meilės, šventumo bendruomenes. Jose žmogus labiausiai bus mylimas dėl savo dieviškojo pašaukimo ir priimamas ne tik laikantis socialinių ryšių ar garantijų principų, bet kaip visų mūsų Kūrėjo atspindys, išbandymas, dovana.

Biblija apie senatvę

Kun. Danielius DIKEVIČIUS

Šventasis Raštas žmogaus gyvenimą iš esmės suskirsto į keturias amžiaus grupes – vaikystės, jaunystės, brandos ir senatvės: *Todėl aš pilnas VIEŠPATIES pykčio, išvargintas pastangų jį suvaldyti. Išliesiu jį ant mažylių gatvėje, taip pat ir ant vaikinių būrių! Visi bus paimti į nelaisvę, vyras ir žmona, seniai ir karštinčiai* (Jer 6, 11; čia ir toliau paryškinta cituojant); *Tavimi daužau vyrą ir žmoną, tavimi daužau senį ir vaiką, tavimi daužau jaunuolį ir merginą* (Jer 51, 22).

Seniu (hebr. *zaqen*) buvo laikomas 60–80 metų sulaukęs žmogus: *Gyvename septynias dešimtis metų, o jei tvirtesni – galbūt aštuonias* (Ps 90, 10; taip pat plg. Kun 27, 1–8 ištrauką, kuria remdamiesi galime teigti, kad pagal Senąjį Testamentą senatvė prasidėdavo maždaug nuo 60 metų).

O dabar pažvelkime, kokie fiziniai ir moraliniai seno žmogaus bruožai išryškinami Šventraštyje.

1. Fizinis silpnumas: *Neatstumk manęs senatvėje; mano jėgoms senkant, nepalik manęs* (Ps 71, 9). Tai vienas iš pagrindinių senatvės požymių. Biblijoje jis daugiausia perteikiamas kaip įvairūs kojų ir akių negalavimai: *Taip kalbėjo Galybių VIEŠPATS: 'Semukai ir senutės, kiekvienas dėl žilos senatvės su lazda rankoje, vėl sėdės Jeruzalės gatvėse'* (Zch 8, 4; taip pat plg. 1 Kar 15, 23); *...Izaokas buvo senas ir jo akys buvo taip aptemusios, kad nebegalėjo matyti...* (Pr 27, 1; taip pat plg. Pr 48, 10 ir 1 Sam 3, 2). Tačiau būta gražių išimčių: *Mozė mirė turėdamas šimtą dvidešimt metų; akys dar nebuvo jam aptemusios, jo jėgos dar nebuvo išsekusios* (Išt 34, 7).

2. Protinis silpnumas. Šalia fizinio silpnumo Biblija mini ir protinę seno žmogaus negalią, bet vis dėlto pataria pagarbiai su juo elgtis: *Mano vaike, rūpinkis savo tėvu jo senatvėje, neužduok*

jam širdies per visą gyvenimą. Net jeigu jam ir protas susilpnėtų, būk jam kantrus; nepaniekink jo būdamas pilnas jėgų (Sir 3, 12–13).

3. Žili plaukai – dar vienas skiriamasis fizinis senatvės požymis – simbolizuoja išmintį ir dorovingą gyvenimą: *Jaunuoliais didžiuojamasi už jų jėgas, o senieji gerbiami už jų žilą galvą* (Pat 20, 29; dar plg. Pr 42, 38); *Žili plaukai yra garbės vainikas, laimėtas doru gyvenimu* (Pat 16, 31).

4. Nevaisingumas. Pagal tai, kaip žmonės į jį reaguoja, galėtume išskirti dvi pagrindines nevaisingumo išgyvenimo tendencijas – natūraliąją ir egzistencinę. Pirmoji yra vaisingų, t. y. vaikų turėjusių porų, antroji – nevaisingų, t. y. niekada vaikų nesusilaukusių porų reakcija. Nevaisingumas Biblijoje laikomas viena skaudžiausių netekčių: *Abraomas ir Sara buvo senyvo amžiaus, pažengę metuose. Sara jau buvo liovusis sirgti mėnesinėmis. Sara tad juokėsi sau, sakydama: „Tada, kai nuvytau, negi patirsiu malonumo – mano vyras toks senas?“* (Pr 18, 11–12). Vis dėlto ir čia būta išimčių: *VIEŠPATS tarė Abraomui: „Kodėl Sara juokiasi, sakydama: 'Nejau aš iš tikrųjų dar gimdysiu, būdama tokia sena?' Argi yra Dievui negalimų dalykų? Aš sugrįšiu pas tave šiuo laiku kitais metais, ir Sara turės sūnų“* (Pr 18, 13–14).

5. Išmintis yra vienas iš svarbiausių senų žmonių moralinių apibūdinimų ir pagarbos jiems pagrindas. Ilgas gyvenimas, patirtis ir pagarbi Dievo baimė pavertė juos išminties kasyklomis. Senatvė

tapo netgi išminties sinonimu: *...pritinka žilai galvai sveikas sprendimas ir žmonėms, atėjusiems į metus, – žinoti, kaip patarti; ...pritinka seniems išmintis, o garbingo amžiaus žmonėms supratimas ir protingumas!* (Sir 25, 4–5). Čia irgi apstu išimčių. Biblijoje esama išmintingų jaunuolių (pvz., Danielius ir kt.) ir kvailų senių (pvz., Saliamonas etc.): *Ar išmintį slepia žili plaukai ir supratimą ilgas amžius?* (Job 12, 12); *Geriau būti jaunuoliu – vargšu, bet išmintingu, negu karaliumi – senu ir sukvailėjusiu, nebekreipiančiu dėmesio į patarimą* (Koh 4, 13).

6. Valdžia yra natūralus ir logiškas ankstesnio bruožo – išminties – padarinys. Sukaupia išmintimi – didžiausia Dievo dovana – reikia pasidalyti su kitais. Todėl biblinio Izraelio laikais buvo kuriamos seniūnų kolegijos (hebr. *zekenim*), kurių veikla apėmė labai daug sričių. Jie sprendavo pasaulietinius ir religinius klausimus tiek viešajame, tiek privačiame gyvenime (plg., pvz., Išt 21, 2–6; 22, 15–18; 25, 7–9; Rut 4, 2. 4. 9. 11 ir t. t.).

Abraomo svečiai. Atėnai, XIV a. pab.

7. Dievobaimingumas – tai visų fizinių ir moralinių bruožų pagrindas bei šaltinis. Anot Biblijos, Dievas yra kiekvieno žmogaus sveikatos, proto, vaisingumo, išminties ir valdžios Viešpats. Todėl norint visa tai turėti, reikia gyventi pagarbioje Viešpaties baimėje, t. y. būti atviram Dievo veikimui. Tuo ypač pasižymėjo bibliniai senoliai: *Abraomui jo pašaukimo metu buvo 75-eri, o Mozė – 80 m. Gyvenimo saulėlydis jiems tapo saulės patekėjimu, nes Dievui nėra negalimų dalykų* (Lk 1, 37).

Klausimai ganytojams

Skaičiau straipsnį apie rytietiškos maldos invaziją į krikščionių, net vienuolynų, praktiką. Pats su palydėjimu kartą meditavau, patyriau gilesnį susitelkimą maldoje nei įprastai. Kokios yra meditacijos, susitelkimo į save ribos ar mokymas šiuo klausimu Katalikų Bažnyčioje? Kodėl krikščioniška maldos praktika kartais pasirodo nepatraukli palyginti su rytietiška? Nerimantas

Krikščioniškos meditacijos, maldos tikslas – susitikti Asmenį, nors nematomą, bet tikrą, ir taip per meilės santykį su Juo pasiekti savo paties asmens galių išsiskleidimą, pilnatvę. Rytų meditacinės technikos siekia nirvanos – mūsų, Vakarų civilizacijos kategorijomis kalbant, būsenos tarp būties ir nebūties, įvardijamos kaip visų žmogaus galių „užgesimas“, vadinasi, priešingybės tam, ko siekiama krikščioniškoje malda. Taigi, svarbu, koks mūsų tikslas, kai medituojame, meldžiamės. Jis (Dievas) ar tik aš, mano psichinis, emocinis, dvasinis komfortas? Net ir gilesnis susitelkimas, susikaupimas, jei jo siekiama kaip pagrindinio tikslo, tada tampa stabu, nebeleidžiančiu asmeniškai sutikti gyvojo, dovanai gelbstinčio Dievo.

Bet koks tarpasmeninis santykis, net ir su Dievu, yra reiklus iššūkis, nes kitas asmuo visada yra kitas, su savo valia ir laisve, kurios ne visada atitinka manąsias. Kiekvienas toks santykis reikalauja nugalėti save, savo egoizmą, atsakyti vien tik savo požiūriu, kad praturtintume, praplėstume jį Kito požiūriu. O kai esi tik su savimi ir su savo valia bei laisve, galima patirti (ypač dvasinėje plotmėje) savotišką laisvės absoliutumą, kuris anaipol nėra nepatrauklus, ypač šiuolaikinėje Vakarų kultūroje, laikančioje asmens laisvę aukščiausią vertybę. Galbūt tai viena esminių priežasčių, kodėl pas mus rytietiškos meditacijos rodosi tokios patrauklios.

Girdėjau, kad Ligonių patepimo sakramentas teikiamas ne tik mirštantiesiems, bet ir šiaip sergantiems, kurie nori pasveikti. Ar dėl to reikia kreiptis tiesiai į kunigą, ir jis tiesiog iškart bažnyčioje suteiks šį sakramentą? Labai nedrąsu to prašyti. Sergu depresija. Ar kunigui būtina pasakyti diagnozę? V. P.

Taip, Ligonių patepimo sakramentas teikiamas ne tik mirštantiesiems, bet ir sunkiai sergantiems. Dėl šio sakramento be jokios baimės reikėtų tiesiogiai kreiptis į kunigą ir šiek tiek paaiškinti, kodėl prašoma.

Kodėl kalbėdami tikėjimo išpažinimą sakome: „Tikiu į <...> kūno iš numirusių prisikėlimą“? Juk kūnas neprisikels, kelsis tik siela. Eglė

Tikėjimo išpažinime nesakome, jog protu visiškai suprantame kūno prisikėlimą. Mes sakome, jog *tikime* į kūno prisikėlimą, nes tikime į Jėzų Kristų, kuris prisikėlė iš numirusių ne tik siela, bet ir kūnu (tikėti į tai mums yra malonė, nes Evangelijos žodžiai ir kartu vidinė malonė mums padeda tai daryti). Ir tikime Jėzaus Kristaus pažadu, kad Viešpats mus irgi prikels: ne tik sielą, bet ir kūną – perkeistą mūsų protui sunkiai suvokiamu būdu (tokiam kūnui, reikia manyti, nerūpės valgis, gėrimas ir kitos panašios dabartinės patirtys). Kita vertus, kaip krikščionys tikime, jog kūno bei sielos vienovė ir yra žmogus, o ne jį sudaro vienas kuris iš šių dviejų elementų be kito.

Ar jums atrodo prasminga, kad kardinolų konklava taip įslaptinta? Argi neįdomu, kodėl popiežiumi išrinko būtent kard. Ratzingerį? Eugenijus

Taip, smalsu žinoti, kodėl ir kokie kardinolai balsavo būtent už Ratzingerį. Tačiau konklavos slaptumas yra kaina, kurią Bažnyčia priversta mokėti siekdama apsaugoti kardinolus nuo bet kokio spaudimo. Kardinolai, rinkdami popiežių, turi vadovautis vien tikėjimo ir pastoracijos principais. O žinojimas, kad paskui visas pasaulis išgirs apie konkretų asmeninį pasirinkimą, už kurį nuo kažko galima nukentėti (nes ne visiems tas pats popiežius patinka), atima bent dalį tokios laisvės. Tarptautinė teisė, pavyzdžiui, nepripažįsta laisvais ir galiojančiais tokių balsavimų, kuriuose svarbus dalykas buvo sprendžiamas neįslaptintu balsavimu.

Kas yra kamendorius? Atrodo, kad taip XVIII a. vadino dvasininkus, bet ar šiuo metu yra tokia pareigybė? Ką jis veikia? Valerija

Kamendoriaus vardu kitados liaudiškai būdavo vadinami vikarai. Oficialiame bažnytinių pareigų sąrašė šio pavadinimo niekad nėra buvę.

Parengta pagal Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio bei Telšių vyskupijų interneto svetainių (žr. www.katalikai.lt), taip pat www.joanitai.org medžiagą

Būti maloniais seneliukais

Antanas SAULAITIS SJ

Labai miela gimtadienį švęsti tarp žmonių, su kuriais nesunkiai susikalbama. Priešmokykliniame (Montessori) darželyje vaikai sustoję ratu dainuoja ir deklamuoja norėdami sukaktuvininą pradžuginti, ant staliuko laukia dovanos – jų piešinėliai ir auklėtojos parūpinta gėlytė. Maža mergytė klausia: „Kiek tau metų – ar tūkstantis?“ Atsakai, kad ne. „Ar šimtas?“ Vėl ne. Mokytoja šoka pagalbon ir sako: „Septyniasdešimt.“ Be jokios pertraukėlės kita darželinukė pareiškia: „Neduok, Dieve!“

Reikia pripažinti malonius jausmus, susijusius su tokiu amžiumi. Esi socialinės apdraudos pensininkas, jau ir kunigiškos tarnybos pensininkas (pagal JAV įstatymus – peržengus 70 m. slenkstį), per senas vadinamosiomis paskaitomis varginti taip pamiltus studentus, kine ar muziejuje gauni tokių metų sulaukusiems taikomą nuolaidą. Kiek teko girdėti, vyresnio amžiaus žmonės gali sakyti, rašyti ir kalbėti ką nori – nebėra kas sudrausmintų. Gali sau ramiai vėluoti – juk lėčiau judame. Patogu renginiuose, konferencijose, suvažiavimuose, teatruose snausti po dešimtmečių kovos stengiantis neužmigti per paskaitas, pamokslus, pranešimus, kalbas, paminėjimus. Lengviau negirdėti nemielų pastabų, išblaškančių pašalinių reikalų. Gali neskaityti nuobodžių straipsnių ar atkištų raštų, nes be akinių nebežiūri; neužsidėjęs akinių nematai labai šnekų ar už save savotiškesnių žmonių. Rodydamas į dantis atsisakai nemėgstamų patiekalų, o jei reikia, bėdą suverti gydytojui ar katalikiškam metų laikui – gavėniai, penktadieniui, metų ketvirčiams, prieššventiniam pasninkui.

Regis, čia slypi dvipusis – paties vyresnio amžiaus žmogaus ir aplinkinių bei visuomenės nuostatų – žaismas. Štai pavyzdys iš senesnių net už čia rašantįjį laikų.

Archeologijos vadovėliuose aprašomas akmens amžiaus urvas. Po gyvenamąja erdve rasti mirusiojo palaikai. Tai buvo senas žmogus, nuo gimimo turėjęs fizinę negalią – sunkiai vaikščiojęs. Ant krūtinės per laidotuves padėta (dabar jau sudžiūvusi) lauko gėlių puokštė ir raudonų pagarbos miltelių. Kiek nuostabos sukėlė tyrinėtojams ir visuomenei šis atradimas, kad urviniai žmonės ne tik leido išgyventi luošam gimusiajam, negalėjusiam medžioti, kovoti, su gentimi klajoti. Visą gyvenimą iki žilos senatvės jį maitino, globojo – ir su tokia meile gerbė.

Įsivaizduotina, kad jis pats į save žvelgė su pagarba ir kad visuomenė (aišku, nedidelė) vertino ryškios negalios buvusį jauną ir paskui pasenusį. Daugybė senųjų kultūrų (pvz., kinai) ir pirmųjų žmonių savo gyvus senolius bei mirusius protėvius gerbė už jų išmintį ir gyvenimo indėlį. Turbūt su tokia meile, su kokia lietuviai tvarko kapus.

Krikščionys pripratę ketvirtąjį Dievo įsakymą taikyti dar neužaugusiems vaikams, idant jie klausytų savo tėvo ir motinos. Tačiau Šventojo Rašto mintis kitokia: Dievo įsakymai skirti suaugusiems, visateisiams tikinčiosios bendruomenės nariams. Labai gražiai tą reikšmę atskleidžia Siracido knyga: „Mano vaike, rūpinkis savo tėvu jo senatvėje <...> Net jeigu jam ir protas susilpnėtų, būk jam kantrus; nepaniekink jo būdamas pilnas jėgų“ (plačiau žr. *Sir 3, 12–16*).

Madinga prikišti kai kurioms visuomenėms (pvz., JAV), kad senukus veža

į senelių globos namus, nenorėdamos savo gyvenimo tokiu rūpesčiu drumsyti. Tačiau duomenys rodo visai ką kita. Pusė prieglaudose gyvenančių asmenų nebeturi giminių, o 70 proc. paliegusių senelių slaugomi šeimose – šia priežiūra savo namuose užsiima 20 milijonų amerikiečių! Kiekvienoje šalyje, mieste, kaimelyje yra asmenų, globojančių svetimą žmogų, kaimyną, pažįstamą, parapijietį. Kai 2007-aisiais Pal. Jurgio Matulaičio misija (parapija) pakvietė savanorius iš namų neišeinantiems šv. Komunijos nešti, net 26 asmenys užsirašė į vyskupijos lygio ligonių globos tarnystės šešių susitikimų parenjamuosius kursus.

Su šypsena žmogus prisimeni prieš pusę savo amžiaus girdėtą dvasinį patarimą. Su 23 kitais jaunais jėzuitais buvome bebaigią dvasinio ugdymo metus, jau bent penkerius metus pasidarbavę įvairių rūšių sielovadoje. Programos dalis – 30 dienų rekolekcijos – šv. Ignaco dvasinės pratybos. Jų pabaigoje kiekvienas stengiasi susirašyti pasiryžimus ateičiai. Mums tada taip keistai atrodė, kai ugdymo metų vedėjas kone aistringai siūlė apsispręsti tik už vieną užmojį – „būti maloniais seneliukais“. Mes – kupini jėgų 35 m. amžiaus kunigai, pasiryžę nugalėti pasaulį, nuveikti didelių darbų Dievui ir Bažnyčiai, vargstantiems ir beteisams, o mus nukreipia į tokią tolimą ir dar neįtikėtiną senatvę!

Per žilus praretėjusius plaukus, veido raukšles, krypstančią nosį, kiek neprimatančias akis žiūri žmogus veidrodin ir suvoki, ką prieš tiek metų mums geranoriškai siūlė.

Gal tikrai atėjo laikas imtis tą siekį įgyvendinti...

Lietuviškas gyvenimo ruduo

Rami ir ori senatvė – daugelio perkopusių penktą amžiaus dešimtį svajonė. Apie tokį gyvenimo saulėlydį, matyt, galvoja ir tie, kuriems iki jo dar ilgi metai. Kiti senatvės bijo. Bijo senkančių jėgų, maudžiančių sąnarių ir pilko savosios būties rudens. „Artumos“ pašnekovai vienbalsiai nekalba apie senatvę. Vieni apie ją net negalvoja, kiti suvokia kaip neišvengiamą gyvenimo tarpsnį, kuris vis vien ateis, lauksi jo ar bandysi atsi-kratyti, treči dienas leidžia oriai, mėgaudamiesi tuo, ką sukaupė per savo gyvenimą.

* * *

Vilniuje, daugiabutyje, gyvenanti ponia Antanina skaičiuoja 82-ąjį savo rudenį. Moteris juokauja, kad šiandien svarbiausias jos darbas – stebėti gatvė vaikstančius žmones ir į darbus skubančius kaimynus. Visa jos paguoda – ryte pasisveikinti su kaimynais, vakare šnektelėti, kaip sekėsi darbe, ar kokių naujienų kas nors iš miesto parsinešė.

– O ką man veikti, – gūžteli pečiais senolė paklausta, ar jai nepabosta per dieną virtuvės lango rymoti. Prieš porą metų palaidojusi vyrą dabar jina liko vienu vienutėlė. Dviejų kambarių bute gyvenanti močiutė apie orią senatvę bijo net pagalvoti.

– Dar gerai, kad už butą iš pensijos galiu susimokėti. Va praeitą žiemą, kai susirgau, tai vaistams pinigų išleidau, o komunalinėms paslaugoms jau iš kaimynų skolintis reikėjo. Dabar gyvenu oriai, nes skolas kaimynams jau grąžinau, – šypsosi ponia Antanina ir čia pat svarsto, kaip galėtų atrodyti ta ori senatvė.

– Manau, kad apie orią senatvę gali svajoti tik vakariečiai arba kokie prezidentai. Jiems bėpigu. Senatvės sulaukus valstybė skiria mašiną, visas garantijas ir dar namą Turniškėse duoda. Jie tikrai neskaičiuoja centų taip, kaip kiti pensininkai. O čia jei vaistų nusipirkai, už butą nebeturi kuo susimokėti. Tai gerai, kad Dievulis man sveikatos nepagalėjo ir vaistus tik kas antra žiema pirkti reikia.

Bet gal ne taip jau blogai, nes ištikus bėdai pinigėlių pas kaimynus galite pasiskolinti?

– Pažįstu senukų, kurie dar skurdžiau gyvena. Aš dar galiu pasiskolinti, tačiau tas skolinimasis žeidžia mano orumą. Juk senas žmogus per gyvenimą bent jau vaistams turėtų būti užsidirbęs. O pas mus tai matai kaip – nei vaistams, nei sotesniam kąsniui iki senatvės sutaupyti neišeina. Rodos, visą gyvenimą taupiau. Vaikų neturėjau. Tai dabar nei pinigų, nei pasikalbėti su kuo yra. Tiesa, kaimynai tai labai geri. Jie dažnai mane, seną bobą, išklauso, paklausia, ką iš parduotuvės parnešti. Kartais iš turgaus pieno, grietinės, varškės parneša. Tuomet skaniau pavalgau. Tuomet pasijuntu oriai. Bet trumpam.

Sakote, kad dažniausiai po namus vaikštote. O kur širdis labiausiai atsigauna, kur dušia pasilsis?

– Sekmadieniais nueinu į bažnyčią. Ten dar vieną kitą draugę susitinku. Nedaug jų belikę, visos išmirė. Tai pasišnekam, jaunystės laikus atsimenam, už mirusius drauges papoteriaujam. Žinai, bažnyčia man likusi vienintelė vieta, kur širdis atsigauna. Ten ir už savo Antanėlį [ponios Antaninos vyras] Mišias užperku. Gyvenime visko pasitaikė, gal ir Antanas ne visada labai geras būdavo, bet dabar, kai jo nebėra, labai ilgu ir baisiai nuobodu vienai būti. Būna dienų, kurios, rodos, niekada nesibaigs, kitos prabėga greičiau, bet visos jos pilkos ir labai vienodos. Dabar oriu žmogum pasijuntu tik per šventes, kai kaimynai ar giminaičiai į svečius pasikviečia.

Vido Venslovaičio nuotrauka

* * *

Privačiuose senelių globos namuose Vilniuje laiką leidžianti ponia Jadvyga net nežino, kaip apibūdinti savo orią senatvę. Senelių namuose ji apsigyveno prieš ketverius metus, kai paskutinė dukra su šeima išvažiavo į Šveicariją. Itin šviesaus proto 89 metų moteris puikiai pamena ne tik kraustymosi į senelių namus metą, bet ir visas smulkmenas.

– Nelabai aš čia norėjau, tačiau pasirinkimo nebeturėjau. Galima sakyti, senelių namuose apsigyvenau

Didelės ir mažos kryžkelės

savu noru. Pagalvojau, kad gyvenimas į pabaigą eina, o išvažiavus paskutinei dukrai pasilieku savo troboj Žvėryne viena kaip pirštas. Vaikai ilgai įkalbinėjo ir nebeliko nieko kita, kaip parduoti namą ir išsipirkti vietą senelių namuose. Kai mane čia įtaisė, vaikai labai džiaugėsi. Čia tikrai gera. Visuose namuose gyvena 20 senelių. Mus labai gerai prižiūri. Kambariuose gyvename po dvi. Tris kartus per savaitę ateina gydytoja. Darbuotojos jaunos ir labai paslaugios. Ko tik paprašai, to ir atneša. Į parduotuvę nuveža, maisto nuperka. Kad gyvenimas atrodytų oresnis, rytais su savo kambarioke drauge geriame kavą. Jos išsiverdame pačios – niekieno neprašome. Atsikeliame, sukalbame poterius, išgeriame kavos ir tada jau einame valgyti pusryčių į valgomąjį su visais seneliais.

Gal tikrai senatvė senelių namuose ir oresnė, ir linksmesnė?

– Vaikeli, tu ką čia šneki! Senatvės bijojau visą gyvenimą, bet žinojau, kad vis vien ji ateis. Čia, senelių namuose, su draugėmis gal ir linksmiau nei vienai, bet vaikų ir anūkų labai pasiilgstu. Atvažiuoja jie aplankyti, bet tik kartą per pusmetį. Tai aš jų labai laukiu, o kai aplanko, visuomet paprašau, kad mane atgal į namus pasiimtų. Myli mane vaikai ir anūkai, bet visi gyvena ne Lietuvoje, tai sako, kad pasiimti negali. Be to, ten, Anglijoje ar Šveicarijoje, sako, dar blogiau nei čia, senelių namuose, būtų. Susikalbėt negalėčiau ir bažnyčios ten kitokios nei pas mus. Turbūt nesuprasčiau ir ką kunigas šneka. Tai va, taip ir gyvenu, vaikų laukiu, kai atvažiuoja prašau, kad namo paimtų ir dar pasakojų jiems, kaip čia, senelių namuose oriai ir linksmi laiką leidžiu.

Kaip jūs čia linksminatės, ką veikiate, kokių pramogų prisigalvojate?

– Vakaraus sueiname į krūvą ir dainuojame. Visokias liaudiškas dainas, tas, kurias per mingus kovodami už Nepriklausomybę žmonės dainuodavo. Ne visuomet jas labai gražiai padainuoti išeina, bet širdis vis tiek atsi-gauna. Gegužės mėnesį vakaraus giedame rožinį. Tai ji Panai Marijai aukoju už savo vaikus, žentus, marčią ir anūkus. Meldžiuosi, kad jiems ten, toli nuo Lietuvos, sektųsi, kad Dievas padėtų, o Marija globotų visus jų darbus. Kunigas į senelių namus atvažiuoja kiekvieną sekmadienį. Tai visi seneliai, kurie dar gali paeiti, ateina į koplyčią ir dalyvauja šv. Mišiose. Aš tai vasarą sekmadieniais eidama į Mišias visuomet pasipuošiu skrybėle. Na ir kas, kad koplyčia čia pat, senelių namuose, toli eiti nėra kur, bet nuo mažų dienų buvau mokoma, kad einant į bažnyčią reikia pasipuošti. Tai ir dabar su skrybėle net pati sau gražesnė atrodau.

O kas šiandien, gražioje senatvėje, labiausiai širdį pradžiugina?

– Žinai, vaikel, labai džiaugiuosi, kad dar pati vaikš-

tau, pavalgau ir apie namus susitvarkau. Už sveikatą kasdien dėkoju Dievuliui. Labiausiai bijočiau atgulti į lovą ir tapti slaugomu ligoniu. Žinai, turėjau tokią draugę Genutę. Pernai mirė, bet prieš mirtį trejus metus lovoje prasikankino. Vaikai ją prižiūrėjo, bet man vis tiek būtų labai baisi tokia senatvė. Kai ateidavau Genutės aplankyti, ji prašydavo pasimelst kartu, kad Dievulis ją greičiau pas save pasiimtų. Va ir išprašėme abi – pasiėmė. Numirė oriai, vaikų prižiūrima, bet vis vien į pabaigą jau gyventi nebenorėjo, pati kentėjo ir baisiai pergyveno, kad artimuosius kankina.

* * *

O štai pusamžis Vytautas senatvės klausimu nusiteikęs optimistiškai. Vyriškis juokauja, kad dabar „strateguoja“ orios ir garbingos senatvės modelį. Jis prisipažįsta, jog įkopęs į šeštąją dešimtį apie senatvę vis dažniau susimąsto. Deja, pasak jo, ori ir rami senatvė Lietuvoje – tik perspektyviniuose, teoriniuose planuose, o gyvenime, deja, – tik siekiamybė.

Ar galite pasakyti, kaip atrodys Jūsų ori senatvė?

– Tokios senatvės modelį esu susikūręs seniai. Juk į pensiją išėjęs žmogus turėtų džiaugtis nuveiktais darbais, užaugusiais vaikais ir mėgautis savo gyvenimo rudeniu. Man, norinčiam senatvėje pasijusti oriai, reiktų, rodos, visai nedaug: mano paties uždirbtos pensijos, iš kurios galėčiau pragyventi, šviesių drabužių ir kelialapio kelionei po pasaulį. Bent kokią dešimtmetį išėjęs į pensiją kasmet norėčiau aplankyti nors po vieną šalį. Taip įgyvendinčiau savo gyvenimo svajonę. Juk Vakaruose taip priimta: keliauja jaunimas arba pensininkai – žmonės, nudirbę visus darbus ir turintys laiko kelionėms.

Dėlioiant tokias perspektyvas, ori senatvė turėtų būti net labai laukiama...

– Juokauji turbūt. Bijau senatvės, bet žinau, kad niekur nuo jos nepabėgsiu. Jei nori išvengti, turi jaunas numirti. Kitaip niekaip. Tik visa bėda, kad tas mano sukurtas gražus orios senatvės planas Lietuvoje praktiškai neįmanomas. Labai turtingų senukų beveik neturime, o vidutinio sluoksnio žmogui ori senatvė dar nepasiekiamas. Pas mus senelių orumą „suvalgo“ mažinamos pensijos, didėjančios maisto kainos bei nuolat brangstantys vaistai. Taip, senatvė gali būti ori: gražia gyvenimo patirtimi, išmintimi, vaikų meile ir dėmesiu. Tai vertybės, kurių nepatiriame jaunystėje. Tačiau man senti vis vien baisu, nes ori senatvė Lietuvoje – kol kas tik siekiamybė. Tokios senatvės ir linkiu visiems, kurie jos sulauks.

Pakalbino Aldona ATKOČIŪNAITĖ

Ori senatvė iš arti

Elena JURKUTĖ

Vieną šeštadienio rytą išgirdau sesutės juoką virtuvėje. Vos pravėrusi duris išvydau neįprastą vaizdą. Mano vadinamoji Kauno močiutė šoko pagal populiaraus JAV dainininko Akon muziką ir tuo pačiu metu virė uogienę. Buvo gera matyti ją linksmai! Paskui ji pareiškė važiuosianti į susitikimą su bendraklasiais. Žinau, kad jie renkasi ne tik garbingų datų paminėti. Džiaugiasi dar galėdami susitikti ir pabūti kartu be jokios ypatingos priežasties, džiaugiasi, kad metai jų neišskyrė...

„Gyvenimas yra žavus net tada, kai pusės savo kūno nejauti“, – tai išgirdau iš aštuoniasdešimtmetės moters, kurios viena pusė buvo paralyžiuota, lūpų. Deja, ji taip kalbėjo ne Lietuvoje. Šią vasarą darbavusi savanore Driebergeno (Nyderlandai) senelių namuose. Buvo įdomu pamatyti, kaip atrodo ori senatvė iš arti.

Driebergeno senelių namai, neišsiskiriantys iš kitų panašių namų, įsikūrę savotiškame parke, jų kieme fontanas. Ši institucija turi keletą pastatų. Viename iš jų – savotiški senelių butai. Žmonės, pajutę, kad jiems per sunku, parduoda savo namus ir nusiperka butą čia, kur gali patys tvarkytis, bet kai kada jiems reikia daugiau pagalbos: išplauti skalbinius, išvirti iškilmingesnius pietus, padėti maudantis ar pan. Tuomet jiems pagelbsti netoliese esantys darbuotojai. Šalia šio pastato yra aptvaras, primenantis mūsų kaimą. Jame ganosi kelios avys, ožkos, retkarčiais sukladuoja vištos. Gyvūnai auginami ne ūkio tikslais. Jų paskirtis – suteikti gyventojams jaukumo. Pastarieji mielai eina jų pažiūrėti, kai kada savo malonumui palesina vištas.

Kitame pastate gyvena daug didesnės slaugos reikalingi senukai. Retas iš jų vaikšto pats. Jie nuolat prižiūrimi, tačiau atidžiai žiūrima, kad šiems žmonėms būtų suteikta kiek galima daugiau nepriklausomybės gerbiant jų orumą. Gyventojai visai skatinami visa, ką tik gali, atlikti patys. Labai paisoma jų privatumo. Visų pirma jie laikomi garbingais žmonėmis ir su jų nuomone ar norais ypač skaitomasi. Ne iš baimės, jog pasiskųs, bet dėl to, kad čia seneliai yra svarbiausi kaip asmenybės, kaip bendruomenės nariai. Kasdien jie aprenjami, sodinami į vežimėlį ir vežami į valgomojį, į parką pakvėpuoti grynu oru, pasidžiaugti saulės spinduliais. Pirmadienio rytą pas kiekvieną iš jų ateina už maistą atsakinga darbuotoja ir paprašo išsirinkti, ką norės valgyti visą savaitę. Pagal tai sudaromas me-

niu ir kiekvienas turi galimybę valgyti tai, ko pageidavo. Įdomu, kad gyventojai nepiktnaudžiauja šia savo teise, bet pasijaučia orūs, panašiai kaip kavinėje. Ir valgomojo aplinka primena kavinę. Ji papuošta interjero detalėmis, buvusiomis madingomis senelių jaunystėje.

Valgymas yra tikrai reikšminga dienos valanda, lydimas maldos ir ritualų. Valgo senukai iš gražių indų, sidabriniais stalo įrankiais. Tiesiog smagu žiūrėti, kaip išradingai ir kartu galantiškai šešiolikametis jaunuolis dengia stalą pietums. Ne, jis čia nedirba. Tai jo savanoriška veikla po pamokų! Kiti savanoriai šnekučiuojasi su gyventojais, klausosi jų, drauge žaidžia stalo žaidimus. Jaunuoliams įdomu. Gera, kad jų dėka kažkas jaučiasi ne toks vienišas!

Prieš valgį visi susikaupia maldai. Pavalgius kuris nors darbuotojas perskaito psalmę. Vis kitas namų gyventojas po pietų visiems palinki kažko gero...

Šio pastato įnamiai kambariuose guli po du, bet erdvės perskirtos – kiekvieno gyventojų pusėje gali iš karto suprasti, kad atsidūrei visai kitoje erdvėje: kitokios gėles, nuotraukos, knygos, kiti daiktai. Mažų jaukių smulkmenų jiems atneša gana dažnai aplankantys artimieji. Ateina su visa šeima – mažais anūkais ir proanūkais. Kartais užsuka giminaičiai, būvę kaimynai, bendradarbiai. Išsiveža senolį su vežimėliu į lauką, pabūna parke. Labai rūpinamasi visų globojamųjų užimtumu, tačiau jie neverčiami nieko daryti.

Didelės ir mažos kryžkelės

Šalia yra ir senolių dienos centras. Buvo įdomu pamatyti, kaip jame dirbama su sergančiais Alzheimerio liga. Tris dienas per savaitę jie čionai atvežami iš šeimų. Darbuotojai labai įsijaučia į praradusių atmintį žmonių būseną. Jie supranta, kad ligoniai jaučiasi itin nesaugūs, kai sutinka ką nors neįprasto, nepažįstamo, nenusipėjamo. Stengiamasi, kad ligoniai saugiai jaustųsi užsiėmimuose ir kiek galima ilgiau būtų išlaikoma jų turima atmintis. Su šiais žmonėmis dainuojamos jų jaunystės dainos, tik nuolat ta pačia seka. Stengiamasi,

Nuotraukos iš autorės archyvo

kad jie matytų tuos pačius veidus, susitiktų su tais pačiais žmonėmis. Pajėgesni žaidžia atminties žaidimus, mankštinasi, kai kurie naudoja kompiuteriu. Tokiais dienos centrais sprendžiamos ir kitos problemos – pailsi namuose ligonius slaugantys namiškiečiai. Be to, sergantieji po truputį pripranta prie aplinkos, kur jie galbūt gyvens vėliau, kai artimieji nebepajėgs jais rūpintis.

Į akis krito jaunas darbuotojų amžius ir entuziazmas, troškimas suteikti džiaugsmo žmonėms, kuriais rūpinasi. Darbuotojai nepaliauja sukti galvos, kaip pagerinti senelių būklę. Svarbiausia ne atlyginimas (aišku, jo pakanka pragyventi). Akivaizdu, kad jiems įdomus jų darbas. Tai labai reikšminga jų gyvenimo dalis. Pasiūtenkinimas darbo rezultatais ir pačiu procesu, patikėta atsakomybė ir tai, kad įmanoma aplinkiniams suteikti pagalbą, darbuotojui padeda pajusti savo vertę.

Įsiminė ir toks epizodas. Gulėjo ten viena paralyžuota visai negalinti kalbėti rusė. Jos vyras olandas ir vaikai kalbėjo tik olandiškai. Personalias pastebėjo, kad ji dažnai liūdna, kartais verkia. Vaikai privežė visokių matrioškų, kad jai primintų gimtinę. Bet darbuotojams atrodė, kad jai norisi kažko gyvo... Paaiškėjus, jog esu iš Lietuvos, viena darbuotoja tuoj prisiminė: „Perestrojka!“ Iš karto paklausė, gal aš galėčiau pašnekinti ligonę jos gimtąja kalba. Paaiškinau, kad Lietuvoje kalbama lietuviškai, o ne rusiškai, bet prisipažinau, jog truputį mokiausi šios kalbos mokykloje ir galiu pamėginti. Kaip nušvito tos rusės veidas, išgirdus gimtosios kalbos

žodžius! Tada darbuotojos ėjo pas mane ir stengėsi išmokyti nors po kelias joms sudėtingos kalbos frazes, kad galėtų tai ligonei bent tokį džiaugsmą suteikti... To daryti, žinoma, jų niekas nevertė, bet darbuotojai iš tikrųjų myli jų globoje atsidūrusius asmenis. Ir nemažai globotinių atsako jiems tuo pačiu.

Tokių pavyzdžių – gausybė. Aišku, viršininkai irgi stengiasi palaikyti dirbančiųjų entuziazmą. Mačiau naujai atėjusią dirbti vadovę. Kartais ji budėdavo naktimis su darbuotojais, kad patirtų, ką reiškia prižiūrėti globjamuosius, ir iš arti susipažintų su gyventojais.

Teko pamatyti ir probleminių situacijų. Ėmė stipriai siausti meksikietiškas (arba kiaulių) gripas. O ten griežtos taisyklės – jeigu atsiranda nors menkas ligos požymis (susloguoja, kosčioji ar pakyla temperatūra), į darbą eiti griežtai draudžiama, nes pakenksi ir sau, ir seneliams. Vieną dieną daugiau nei pusė personalo neatėjo į darbą. Ką darė vadovybė? Tuoj pat apie tokią padėtį buvo paskelbta bažnyčioje. Ir nedelsiant susirinko savanorių, galinčių atlikti paprastus darbus – pavežti paralyžiuotus ligonius ratukuose, pavalgydinti tuos, kurie nesunkiai ryja, bet negali patys pavalgyti, ir pan. Likusieji darbuotojai ėmėsi tik didesnės kvalifikacijos reikalaujančių užsiėmimų. Ir viską suspėjome. Net arbatos įprastu laiku jie galėjo išgerti drauge su savanoriais, pasidžiaugti nuveiktu darbu.

Žinoma, ir sąlygos kitokios ten dirbantiesiems sudaromos. Rūpinamasi, kad jie nepersitemptų, kad būtų palaikomos jų geros iniciatyvos. Kadangi personalas labai jaunas, esama pavojaus, kad jis ne visada pajėgs suprasti seno žmogaus savijautą. Dėl to veikia tokia *gyventojų taryba*, į kurią įeina keli garbingi senoliai iš miesto bendruomenės. Tai solidaus amžiaus asmenys, anksčiau dirbę socialiniais darbuotojais, psichoterapeutais ar pan. Jie dažnai lankosi šiuose namuose, pietauja su gyventojais, kalbasi su jais, ypač su vienišesniais, liūdniesniais. Paskui pateikia darbuotojams savo pasiūlymus. Be abejo, tai daro pagarbiai, geranoriškai, skatindami dirbančiųjų entuziazmą. Visi lieka patenkinti.

Vis galvoju: kas trukdo mums taip dirbti, bendrauti, tarnauti vienas kitam su džiaugsmu? Tuomet ir tos krizės nebūtų tokios baisios!..

* * *

Grižau namo. „Nėra gražesnės šalies už Lietuvą: tiek natūralios gamtos, visi kalba gražia lietuviška šnektą, mus jungia tos pačios šimtmetės tradicijos, nėra tokios didžiulės tautų ir kultūrų įvairovė...“, – mąstau važiuodama į savo kaimą. Duryse pamatau Močiutę. Mano akys nuslysta į jos rankas, ligos iškraipytus sąnarius. Bet veidas šviesia šviečia šypsena. Ji sugeba džiaugtis savo gyvenimu. Lietuvoje mes irgi galime džiaugtis oria senatve. Galime *mokytis* džiaugtis...

Gyvenimo vainikas

Zita VASILIAUSKAITĖ, *psichologė*

Rašyti apie tai, ko dar nesi patyrusi, šiek tiek rizikinga. Tačiau vargiai atsirastų nors vienas skaitytojas, savo artimesnėje ar tolimesnėje aplinkoje nesusidūręs su senyvu asmeniu. Negana to, dažnas turime labai prieštaringos bendravimo su pagyvenusiu žmogumi patirties – nuo didžiulio džiaugsmo iki sekinančių konfliktų. Tad remdamasi tokia asmenine ir, beje, profesine patirtimi, pasidalysiu kai kuriomis mintimis apie senyvo amžiaus ypatumus. Juolab kad atlikta nemažai įvairių mokslinių tyrimų, sukurta teorijų, siekiančių geriau suprasti ir paaiškinti paskiausią žmogaus gyvenimo etapą.

Šiek tiek apie senėjimo biologiją

Per pastaruosius dešimtmečius susiformavo net atskira mokslo šaka – gerontologija, tyrinėjanti būtent pagyvenusio amžiaus asmenų ypatumus. Lengviausiai moksliniams tyrimams prieinama fizinė žmogaus sveikata. Šių tyrimų pagrindu teigiama, jog nors organizmas sugeba nuolat atsinaujinti (apmirusios žmogaus ląstelės keičiamos naujomis), kažkokie veiksniai toms ląstelėms trukdo atsikurti iki begalybės. Manoma, kad visos kūno fiziologinės sistemos darosi vis aktyvesnės, kol visiškai subręsta. O vėliau, maždaug nuo 35-erių, organizmo funkcijos tolydžio gęsta ir senėjimo procesas darosi vis smarkesnis. Šiandien mokslininkai teigia, kad didžiausia biologinė žmogaus gyvenimo trukmė – apie 120 metų.

Psichiniai procesai

Palyginti patikimų metodų pasitelkimas, tyrinėjant pagyvenusių žmonių pažintinius procesus, leidžia daryti kai kurias išvadas. 80–85 m. asmenų informacijos apdorojimo procesai tik labai nedaug – vos 1,3 karto – lėtesni nei 40–49 m. asmenų. Kai kurie mokslininkai teigia, kad intelekto senatvėje sumažėja. Bet kiti mano, jog intelekto sumažėja tik tada, jei sumažėja žmogaus motyvacija kūrybiškai dirbti ar spręsti problemas. Tuo tarpu

senyvam asmeniui, randančiam džiaugsmo kūrybiniame darbe (nebūtinai mene, moksle, bet ir kiekvienoje profesijoje ar veikloje), intelekto silpnėjimas negresia, ypač jei žmogus visą gyvenimą daug skaitė, turėjo gausių ir intensyvių intelektualinių interesų.

Paplitusi nuomonė, kad su amžiumi smarkiai silpsta atmintis. Tačiau, mokslinių tyrimų duomenimis, 65-erių ir vyresnių žmonių atmintis susilpnėja labai nežymiai. Tai greičiau pačių žmonių interpretacijos dalykas. Mat, kaip šiek tiek sutrinka klientai, kai jiems po konsultacijos, susitarus dėl kito susitikimo, datą ir valandą užrašau ant lapelio; jie nudžiunga ir prisipažįsta: jų atmintis „jau ne ta“. Tuomet juos paguodžiu, kad pati visą gyvenimą įvairius susitikimus, darbus užsirašinėju į darbo kalendorių – kam galvą apkrauti informacija, kuri gali būti užrašyta! Tad nekaltinkime savęs, kad mūsų atmintis silpnėja. Psichiniai procesai veikia pagal kitus dėsnius nei biologiniai. Ir čia bene svarbiausia yra paties asmens nuostata, jo savivoka.

Asmenybės ir būdo raida senyvame amžiuje

Tarp psichologų vyrauja nuomonė, kad senstant asmenybės bruožai tampa aštresni ir ryškesni: anksčiau nelinekę pasitikėti aplinkiniais žmonės darosi liguistai įtarūs, principingi – nepakantūs, taupūs – labai šykštūs, sunkiau susivaldantys – agresyvūs. Šiame amžiaus tarpsnyje gyvenama tarp kelių kraštutinumų: senatvinės silpnaprotystės (yra tokia liga) ir šviesiausios išminties, „juodojo egoizmo“ ir spinduliuojančios meilės aplinkiniams. Nuo ko gi priklausoma ta vieta, kurią žmogus užims tarp šių kraštutinumų? Ar tai gali priklausyti nuo jo paties?

Vienas žymiausių XX a. psichologų E. Eriksonas sukūrė labai populiarią asmenybės raidos teoriją. Pagal ją žmogus patiria 8 vystymosi laikotarpius ir kiekviename įveikia (arba ne) tam tarpsniui būdingą krizę. Šios krizės įveikimo arba neįveikimo padarinys – susiformavusi

Didelės ir mažos kryžkelės

tam tikra psichologinė asmens savybė. Štai kūdikystėje sėkmingai įveikus krizę susiklosto pamatinis pasitikėjimas pasauliu, aplinkiniais ir savo vidiniais pojūčiais bei savimi. Tačiau jei krizė neįveikiama, žmogus lieka apimtas vidinės baimės ir nepasitikėjimo aplinka. Antrame gyvenimo tarpsnyje – ankstyvojoje vaikystėje – sėkmingai įveikus krizę išsiugdomas savarankiškumas, priešingu atveju – drovumas ir nepasitikėjimas savimi. Trečiame tarpsnyje formuojasi iniciatyvumas, neįveikus krizės – kaltė. Mokykliniame amžiuje įgyjama darbštumo arba nevisavertiškumo. Jaunystėje, penktame laikotarpyje, sėkmingai įveikęs krizę asmuo išgyvena tapatybę, t. y. geba suvokti save kaip tam tikro vaidmens (pirmiausia vyro ar moters) atlikėją, o krizės neįveikusi asmenybė lieka vidinėje sumaištyje, nesugeba aiškiai suvokti savęs ir atsakyti į klausimą, kas gi ji yra. Šeštame tarpsnyje – ankstyvojo brandoje (20–25 m.) formuojasi gebėjimas užmegzti artimus, intymius ryšius su kitu asmeniu (E. Eriksonas pirmiausia turėjo galvoje psichologinį artumą), o nesėkmingai įveikus šią krizę išsiugdo vidinės izoliacijos jausmas. Septintame tarpsnyje, kuris apima vidurinįją brandą (nuo 26 iki 64 m.), atsiranda ir įsitvirtina gebėjimas būti produktyviam, t. y. naudingam kitiems savo profesine veikla bei rūpinimusi artimaisiais ir kitais žmonėmis, arba asmuo tampa egoistu – vienišu ir besirūpinančiu tik savo poreikių patenkinimu.

Saulėlydžio gaisrai

Paskutinis, aštuntasis, anot E. Eriksono, tarpsnis yra vėlyvoji branda, prasidedanti 65-aisiais gyvenimo metais ir pasibaigianti mirtimi. Šiuo laiku žmogus atsigręžia į praeitį, prisimena savo laimėjimus ir nesėkmes. Dabar jam reikia išmokyti prisitaikyti prie pokyčių – susilpnėjusios sveikatos, sumažėjusių fizinių jėgų, dėl artimųjų ir draugų netekties atsiradusio vienišumo. Šiame etape asmuo išgyvena jau ne krizę, o metą, kai siekiama įprasmingi, įvertinti bei susumuoti kitų savo raidos tarpsnių pasiekimus. Rezultatas būna dvejopas: žmogus arba įgyja vidinės visumos ir pasitenkinimo gyvenimu pojūtį, arba nusivilia.

Antrajame poliuje atsiduria senyvi asmenys, kuriems būdinga neviltis, dažnai dar lydimas pykčio ir neapykantos gyvenimui bei kitiems žmonėms. Peržvelgdami prabėgusius metus jie mato, kiek daug padarė klaidų ir neišnaudojo galimybių. Ankstesniuose tarpsniuose jie nesėkmingai įveikė krizes, gyveno nepasitikėdami aplinkiniais ir savimi, neturėjo artimų ryšių su kitais, neatšiklėdė mėgstamoje profesinėje veikloje ir t. t. Drauge su saulėlydžiu suvokiama, kad gyvenimo kopėčios buvo pastatytos ne prie tos sienos ir kad jau vėlu viską pradėti nuo pradžių. Tas nusivylimas gyvenimu, tiksliau – savimi gyvenime, dažniausiai esti nesąmoningas ir pasireiškia mirties baime, nuolatinio neigimo visko, kas gera aplinkoje, kritikavimu. Daugeliui šių žmonių sunku sau pri-

sipažinti, kad padaryta klaidų ir jų jau negalima ištaisyti. Mat priimdami svarbiausius sprendimus jie nepaklausė savo širdies balso, buvo nenuoširdūs patys sau, kartais tiesiog bailūs. O nepasitenkinimą savimi ir savo gyvenimu nesąmoningai nukreipia į artimiausią aplinką. Ne vienas esame susitikęs su koku nors nelaimingu senuku, kuris koneveikia visus paeiliui, taip atstumdamas artimuosius ir save įkalindamas neapykantos vienvėde. Beje, mokslininkai įrodė, kad būtent šios grupės atstovai daug dažniau susergera senatvės silpnaprotyse.

Kita grupė pagyvenusių žmonių – mūsų šviesuoliai ir pasididžiavimas. Tai žmonės, suvokiantys, kad ne veltui gyveno. Todėl pamatinė vidinė jų nuostata yra meilė ir dėkingumas gyvenimui bei artimiesiems. Būtent šiame tarpsnyje pasireiškia nugyventų metų išmintis, kuriai būdingas geranoriškumas, tolerancija, atlaidumas ir taikumas. Tokie asmenys siekia kuo ilgiau išlikti aktyvūs ir būti naudingi kitiems. Tai idealūs seneliai ar savanoriai įvairiausioje veikloje, ypač bažnytinėje. Dažniausiai jie būna tikintys į Dievą, savo gyvenimą suvokiantys kaip Aukščiausiojo dovaną, todėl jų nekamuoja ir mirties baimė.

Apibendrinant pasakytina, kad senatvė – tai gyvenimo vainikas, o koks jis bus, priklauso nuo mūsų pačių apsisprendimų, kuriuos esame įpareigoti daryti nuo pat gyvenimo pradžios.

Romualdo Rakausko nuotraukos

Pabaigoje paguoda tiems, kuriems iki senatvės dar toli šaukia. Kalifornijos universitete atlikti psichologiniai tyrimai atskleidė, kad laimingiausi jaučiasi būtent senyvi žmonės (nebent sunkiai serga arba priklauso minėtiems nelaimėliams). Mat jie rečiau patiria neigiamų emocijų (pyktį, baimę, nerimą, susierzinimą ir pan.) ir jas daug geriau valdo – tai per daugelį metų išsiugdytas įgūdis, be to, būna daug pakantesni kritikai savo atžvilgiu. Senukai daug labiau džiaugiasi kiekviena akimirka, nes moka atskirti tai, kas svarbu, nuo nesvarbaus. Jie tiesiog geba vengti aplinkybių, kurioms susiklosčius tektų nervintis ir jausti vidinę įtampą (ar matėte vėluojantį į traukinį pagyvenusį žmogų?). Todėl daugeliui asmenų senatvė tampa tikru aukso amžiumi.

Karūna su brangakmeniais,

arba Senatvinės baimės

Jūratė MATIKOVIENĖ

Socialinio darbo magistrė,

Lietuvos Caritas slaugos ir globos namuose skyriaus koordinatore

Nelengva rašyti apie senatvę. Juk ji tokia neįdomi. Ko gero, kiekvienas tu-rime vyresnio amžiaus senelių, tėvų, dėdžių ir/ar tetų. Ir visi žinom, apie ką jie kalba – apie savo jaunystės nuotykius, apie tai, kaip pasikeitė laikai arba kaip buvo gera gyventi „prie rusų“, apie pokario metus, kai kas dieną duoklės atei-davo pasiimti vis kiti, apie... Na, juk žinom visa tai. Bet šis straipsnis – apie bai-mę ir senatvės vertę.

Taip jau lemta, kad savo gyvenimu esame pana-šiausi į medžius. Gimstame, augame, žydime, vedame vaisius, metame lapus, o paskui mirštame. Kai kurių žmonių gyvenime atskirų etapų nebūna. Kitų ir gyve-nimas nutrūksta anksčiau – nesubrandinęs vaisių. Bet šįkart pakalbėkime apie tą paskutinį tarpinį.

Ne paslaptis, kad senstant keičiasi visas mūsų or-ganizmas. Šis vyksmas apibrėžiamas kaip „atitinkami genetiškai užprogramuoti normalūs ir savaiminiai bio-loginio senėjimo procesai, susiję su amžiumi ir nepri-klausantys nuo sveikatos būklės“. Prastėjanti rega ir klausia, silpstanti atmintis, mažėjanti ištvermė ir rau-menų jėga, nykstantis organizmo atsparumas – visi šie pokyčiai yra neišvengiami ir daro žalingą poveikį bend-rai sveikatos būklei. Galima juos pristabdyti aktyviai sportuojant, geriant vitaminus ir sveikai maitinant, tačiau vidinis laikrodis, įsijungęs mums gimus, negai-lestingai tiks ir praneša: laikas eina. Nepadės nė plas-tikos chirurgų pagalba slepiant raukšles.

Šie pokyčiai būdingi visiems be išimties kūrinijos atstovams, jie nesustabdomi ir visada pasibaigiantys kūno mirtimi. Ir šiame procese yra tik viena išeitis, kurią rašytojai gražiai įvardija kaip „susitikimą su mū-sų Kūrėju“.

Viso to akivaizdoje žmonės apima natūrali baimė. Ir dažnai netgi ne viena.

Baimė likti vienišam kyla iš nuogąstavimo, kad nebus su kuo pasikeisti mintimis ir išgyvenimais, kad nebus kas ateina aplankyti, kad nebus kas paprašo pasidalyti patarimais ir gyvenimo patirtimi, kad teks jaustis vieni-šam ir atskirtam nuo kitų – dirbančių, skubančių, nuolat užsiėmusių, dalyvaujančių visuomenės gyvenime.

Baimė tapti našta. Nebegalint savimi pasirūpinti pačiam, pagalbos tenka prašyti iš esančių šalia. Ir tuo-

met užvaldo nerimas: „O jei jie negalės? Arba nemo-kės? O jeigu nepanorės rūpintis manimi senu, niekam nenaudinga ir nepatogiu?“ Kartu tai yra ir **baimė tapti priklausomam** nuo kito asmens malonės ir dėmesio. Laukti, kol paduos valgyti, nuves į tualetą, nupraus, per-rengs... Tai labai sunku išgyventi, nes būti savarankiški mokomės nuo mažumės, visad stengiamės išlaikyti savo nepriklausomybę ir staiga turime jos atsisakyti.

Baimė suvokti, kad gyventa ne taip. Kad visą laiką gyventa rytojumi: „Kada nors aš išvažiuosiu atostogų tikrai viena“; „Sukonstruosiu automobilį, varomą van-deniu“, „Parašysiu knygą“ ir pan. Senstant tos ateities perspektyvos nebelieka ir tenka suvokti, kad šisai „kada nors“ tapo „niekada daugiau“. Tuomet, peržvelgus sa-vo gyvenimą, gali kilti pačių įvairiausių jausmų: vienais atvejais kartėlis, kitais gailestis, o neretai ir pyktis.

Baimė mirti. Mūsų laikais pamąstymus apie mir-tį stengiamasi išbraukti iš minčių katalogo. Mėginama negalvoti apie tai, kokia gali būti baigtis, kaip norima būti palaidotam ir kur. Vengiantys šios temos artimie-jai dažnai daro meškos paslaugą, padėdami nustumti į

Didelės ir mažos kryžkelės

šalį sunkias mintis ir sakydami, kad dar anksti, dar ne laikas, dar gyvenasi šimtą metų. Tačiau čia kaip su stručiais – įkišus galvą į smėlį, uodega vis tiek matysis. Todėl teks priimti neišvengiamos mirties faktą ir su juo susitaikyti. Visiškai vienam.

Išgyvendamas šias baimes žmogus gali imti elgtis neracionaliai. Neretas užsisklendžia savyje, atsiriboja nuo aplinkinio pasaulio, nutraukia socialinius ryšius, nors būtent tokių santykių praradimas senatvėje yra itin skausmingas. Žmogus nepriima gyvenimo tokio, koks jis yra, ir negali susitaikyti su pokyčiais – sveikatos netekimu, sutuoktinio, artimojo ar bendraamžių mirtimi.

Visos šios baimės yra natūrali žmogaus būties dalis. Iškylus psichologas Erikas Eriksonas (1902–1994) manė, kad per savo gyvenimą žmogus pereina bendras visai žmonijai raidos stadijas. Asmenybė vystosi laiptelių principu, pereidama iš stadijos į stadiją ir kiekvienoje

Ko gero, kiekvienas pagalvojęs prisimintume bent po vieną pažįstamą vyresnio amžiaus žmogų su karūna: gerą, nuoširdų, šiltą, pas kurį malonu ateiti ir pabūti. Tokie žmonės puikiai sugeba patarti – nepabrėžtinai, nepriklausomai, tiesiog atsargiai ir subtiliai pasakyti savo nuomonę. Ir už tai daugelis būname jiems labai dėkingi. Bet net ir šiems žmonėms reikia ištiesti pagalbos ranką: susitikti su jų baimėmis ir padėti jas išsklaidyti. Tam reikia pagelbėti jiems prisitaikyti prie vykstančių pokyčių bei sukurti saugią aplinką. Štai konkretūs patarimai.

Padėti orientuotis aplinkoje. Palikus per visą naktį degančias lemputes, vyresnio amžiaus žmogus jausis saugus – matys, kas yra aplinkui, ir galės be pavojaus nukeliauti iki tualetu.

Padėti susigaudyti laike. Namuose reiktų laikyti pastovios dienotvarkės, reguliariai priminti, kiek valandų. Tuo pačiu laiku gulti ir keltis. Matomoje vietoje pakabinti laikrodį dideliu ciferblatu ir rodyklėmis bei kalendorių su žymimomis datomis.

Padėti prisitaikyti prie kintančio organizmo pajėgumo. Patartina telefono skambutį nustatyti garsiau, kalbėti lėčiau ir aiškiau, rodant į objektą, apie kurį kalbame. Užvesti užrašų knygutę su ryškiais ir dideliais svarbiausiais telefono numeriais, o tai, ką reikia atlikti, surašyti ant lipnių lapelių ir pakabinti matomoje vietoje, pvz., priešais lovą ar ant šaldytuvo durelių.

Melstis kartu. Senatvėje, ypač sergant nepagydomomis ligomis, gali kilti abejingumas ir nenoras bendrauti su Aukščiausiuoju. Bet tikėjimas yra til-

tas drąsai atsirasti. Ligonių patepimo sakramentas gali sustiprinti žmogų, suteikdamas drąsos išgyventi tai, kas vyksta.

Nebijoti kalbėti. Reikia klausti senstančio žmogaus apie tai, kuo jis gyvena, išklausti jo minčių apie mirtį, jo baimes ir abejones, o kartais ir išdrįsti drauge pravirkti įvardijant tiesą: taip, mes senstame ir keičiamės.

Ir neskubėti! Sunku matyti, kaip sendamas keičiasi mylimas žmogus. Štai pats jau nebepajėgia apsiprausti, nebegirdi, ką sakom, nemato, kad maistas keptuvėje svyla, neatpažįsta artimųjų... Svarbu rasti laiko ir ryžto tiesiog atsėsti šalia ir paklausti: „Kaip praleidai šią dieną?“ Ir tai bus didžiausias mūsų meilės jam ženklas. Šitai parodysime, kad mylime jį tokį, koks jis dabar yra, nors jo kūnas, mąstymas ir gebėjimai neatitaisomai pasikeitė.

Laisvio Karvelio nuotraukos

iš jų išspręsdama tam tikrą užduotį: išmokdama (arba ne) pasitikėti savimi, užmegzti arba ne intymius santykius su kitais asmenimis, išgyventi vientisumą arba nevirtį. Pasak Eriksono, žmogaus raida nesibaigia iki pat jo mirties, o visavertė asmenybė vystosi tik pereidama visas stadijas vieną po kitos. Pozityviai įveikus prieš tai buvusias raidos krizes, senatvėje randasi pasitikėjimo, savarankiškumo, iniciatyvos, įgudimo, tapatumo, intymumo bei darnos su kitais jausmai. Asmenybei tapus visapusiška, sumažėja psichinė įtampa ir vidinis konfliktas, itin aštriai pasireiškiantys ir sunkiai išgyvenami senėjimo metu.

Todėl galima sakyti, kad **senatvė yra tam tikras karūnavimo laikotarpis**, kai skaičiuojami karūnos brangakmeniai: kiek jų per gyvenimą surinkta, kurie iš jų blizga, o kurių nesinori matyti. Žmogus, įveikęs krizes, išsprendęs kilusias problemas, brangakmeniais pažymi jų vietą. O kas, jei jų nėra? Tuomet ten, kur turėtų būti puošmena, žiojėja skylė, kaupiasi baimė.

Šventasis Asyžiaus Neturtėlis

Vanda IBIANSKA

Jau daugiau nei 800 metų rašomos knygos, išsamios studijos, straipsniai apie šv. Pranciškų Asyžietį. Jis nepaliko jokių mokslinių darbų kaip šv. Augustinas ar šv. Tomas Akvinietis, tačiau dėmesys ir meilė jam neblėsta ir laikas nenudildo šviesaus jo paveikslo. Kodėl jis toks mylimas ir per šimtmečių šimtmečius aktualus?

Šv. Pranciškus gyveno pagal Evangeliją sekdamas Kristų. Jis širdimi, protu ir kūnu priėmė meilę ir neturtą. Visą neilgą savo gyvenimą nuo atsivertimo ėjo elgetaudamas ir skelbdamas Dievo žodį. Žmonėms tai darė įspūdį ir daugelis sekė jį. Taip atsirado Pranciškonų ordinas. Suvokdamas Dievo kūrinijos didingumą ir grožį, šv. Pranciškus meilingai kalbėjo apie Saulę, Mėnulį, vėją, ugnį, vandenį, net apie mirtį, vadindamas ją sese. Jis paskelbtas visų ekologų ir gamtininkų globėju, bet ne tai svarbiausia. Esmė – jo meilė nuskriaustam bei atstumtam žmogui ir raginimas atsisakant daiktų bei turtų sekti Kristų.

Šv. Pranciškus Asyžietis.
Freska iš Šv. Benedikto vienuolyno.
Subiaco, Italija, 1224 m.

Gyvenimo pradžia

1181 m. rugsėjo 26 d. Asyžiuje, turtingo pirklio Petro Bernardonės ir jo žmonos Pikos šeimoje gimė berniukas, pavadintas Jonu. Netrukus tėvas pervadino jį Pranciškumi (Frančesku), mat labai žavėjosi Prancūzija, į kurią dažnai vykdavo darbo reikalais. Kai kurie šaltiniai skelbia, kad Pranciškus turėjęs brolių vardu Angelas. Berniukas augo prabangoje, bet tėvas buvo griežtas, o motina labai švelni, turinti gerą skonį ir jautri moteris. Pranciškus baigė parapiinę mokyklą, taigi gavo pradinį išsilavinimą. O toliau... Toliau prasidėjo linksmas gyvenimas. Prekyba aksomais ir brokatais jam nė trupučio nerūpėjo. Galvoje buvo vien lėbavimai linksmų draugų būryje ir pramogos. Jis jaunas, sveikas ir turtingas. Būdamas 21 metų dalyvavo Asyžiaus kare su Perudžija ir pateko į nelaisvę. Sunkiai susirgo, todėl jį paleido namo.

Pranciškus bjaurėjosi nuskurdėliais, ypač raupsuotaisiais. Tačiau kažkas nutiko – tai Dievo malonė palietė jauną žmogų. Jis išbučiuoja kelyje sutiktą raupsuotąjį, ima dosniai dalyti gėrybes ir pinigus pavargėliams. Daug meldžiasi nuošaliuose vietelėse tyloje ir vienetvėje. Kartą besimelsdamas apleistoje ir griūvančioje San Damiano (Šv. Damijono) bažnytelėje išgirsta Kristaus balsą, liepiantį atstatyti bažnyčią. Pranciškus pamano, kad Dievas kalba apie San Damianą, ir imasi dar-

bo. Apylinkėse Bernardonės sūnų visi jau seniai laiko kvanktelėjusiu, o kai jis ima rinkti akmenis ir atstatinėti bažnytelę, pamišėlio vardas ir visai prigyja. Pranciškus paima iš tėvo sandėlių kelis rietimus brangių audinių, arklį, parduoda ir už gautus pinigus atstatinėja bažnytelę. Tėvas apskundžia sūnų vyskupui. Ganytojas liepia Pranciškui grąžinti pinigus, bet šis pareiškia, kad tėvo nebeturi, numeta jam po kojomis brangius drabužius, pinigus ir nuogas išsina iš Asyžiaus, pridengtas tik apsiaustu, kuriuo jį apgobia vyskupas.

25 metų Pranciškus restauravo San Damiano, San Pietro, Porciunkulės bažnyčias. Jis atgailauja slaugydamas raupsuotuosius ir gyvena kaip atsiskyrėlis.

Basos kojos ir ruda tunika

27-erių Pranciškus nusivelka atsiskyrėlio drabužį, pradeda vaikščioti basas, vilkėdamas ruda neturtėlio tunika. Prie jo prisideda buvę linksmybių draugai ir keli kunigai. Būrys eina per žmones, padeda jiems dirbti ir skelbia Dievo žodį. Gyvena visiškame neturte. Žmonės juos myli. Vyrai visada gauna duonos ir nakvynę. Būrys sparčiai auga, tad nusprendžiama kurti vienuoliją.

1210 m. Pranciškus su keliais savo būrio nariais pėsti, basi, elgetaudami iškeliauja į Romą pas Šventąjį Tėvą Inocentą III. Vatikane į šiuos skurdžius žvelgiama su pasibjaurėjimu, bet popiežius susapnuoja, jog griūva

Laterano bazilika, o ją parėmęs pečiais laiko apdriskęs Pranciškus. Inocentas III įtvirtina pranciškonišką gyvenimo būdą ir paveda broliams kvieisti žmones atsiverti ir atgailauti. Tais pačiais metais Pranciškus įkuria ir Tretininkų vienuoliją pasauliečiams.

Moterys Bažnyčioje

1211-aisiais turtingų tėvų dukra Klara Ofreduči su seserimi pabėga iš namų ir ateina pas Pranciškų, sakydama norinti tarnauti Kristui taip, kaip pranciškonai. Šitaip atsiranda moteriškoji pranciškonų atšaka – klarisės. Būsimą šventoji Klara ne kartą bus tvirta atrama Pranciškui, kai šiam taps sunku. Klaros būta stiprios, itin tvirto tikėjimo ir būdo moters, turinčios ryškią charizmą. Tad nenuostabu, kad klarisių skaičius greitai didėjo. Pradžioje į vienuolyną atėjo Klaros draugės, turtingų tėvų dukterys, vėliau jau įvairių socialinių sluoksnių moterys ir merginos. Seserys gyveno palaidiame pastate tokį patį materialiai skurdų gyvenimą, kaip ir vyrai pranciškonai.

Šv. Pranciškus pamokslauja paukščiams.
Giotto freska Šv. Pranciškaus bažnyčioje.
Asyžius, Italija, 1297–1299 m.

Kelionės

1217 m. per 5 000 pranciškonų susirinko į generalinę kapitulą Porciunkulėje. Buvo nuspręsta steigti misijas Europoje, Šventojoje Žemėje ir Afrikoje. Broliai išvyko, bet sekėsi jiems įvairiai.

1219-aisiais 38 metų Pranciškus patraukia į Artimuosius Rytus. Egipte susitinka su sultonu Melek el Kameliu. Musulmono atversti nepavyksta, tačiau už tokį įžulumą Pranciškaus ne tik nenubaudžia, bet priešingai – gražiai ir pagarbiai priima kaip Dievo žmogų.

Metus jis lanko šventąsias vietas Palestinoje. Ten, beje, pranciškonai nuo tų laikų tvirtai įleidę šaknis ir dabar. Sugrįžęs Pranciškus atsisako vadovauti vienuolijai, vietoj savęs palikdamas vieną iš pirmųjų bendražygių Petrą Katanį. Tuo pat laiku popiežius patvirtina Asyžiaus Neturtėlio parašytą pranciškonų regulą.

Kalėdinė kūtelė

1223 m. Kūčių naktį Pranciškus surengė pirmą istorijoje kalėdinę kūtelę. Joje buvo gyvų jaučių, asilų, avių, šunų, kitų gyvūnų. Toks Kristaus gimimo aplinkos atkartojimas turėjo milžinišką pasisekimą. Vėliau Pranciškui sodiečiai dažnai atnešdavo į šv. Mišias vištų, žąsų, atitepdavo avių ar telyčių, o jis su meile laimino gyvūnėlius. Išlikę daug pasakojimų apie tai, kaip

paukšteliai ir gyvūnai glaudėsi prie Pranciškaus, siekė jo draugijos visai nebijodami.

Stigmos

1224-aisiais, melsdamasis ant La Vernos kalno, Pranciškus gavo stigmas. Jį pervėrė didžiulis skausmas, nuo kurio apalpo. Kai atsigavo, pamatė, kad pėdose ir rankose skylės, o šonas kiauras. Apie šias stigmas daug rašoma, ginčijamasi, yra jomis netikinčių. Buvo tos stigmos ar nebuvo – Pranciškui šventumo pakako ir be jų.

Gyvenimas vakarop

Pranciškus sirgo sunkia cukrinio diabeto forma. Būtent tai sukėlė akių ligą, dėl kurios galiausiai apakė. Gydytojai dėjo daug pastangų jam pagelbėti, bet iš to nieko gero neišėjo. Tačiau ir būdamas beveik aklas, Pranciškus sukūrė nuostabiąją „Giesmę saulei“.

Iki pat gyvenimo pabaigos Pranciškus keliavo pamokslaudamas. 1226-aisiais, būdamas 45-erių, grįžo į Asyžių ir atgulė. Kai pajuto artėjančią mirtį, paprašė, kad jį nuogą paguldytų ant plikos žemės. Mirė 1226 m. spalio 3-iąją. Rytojaus dieną asyžiečiai pernešė jo kūną į

Šv. Jurgio bažnyčią miestelio centre. 1230 m. gegužės 25 d. Pranciškaus, jau paskelbto šventuoju, kūnas buvo perlaidotas Asyžiaus bazilikoje, kur ilsisi ir šiandien.

Patronatas, šventės

Šventasis Pranciškus globoja ekologus, aktorius, neregus, elgetas, kalinius, pirklius ir gyvūnus. Jis yra albertinų, pranciškonų, kapucinų, bernardinų, kapucinų, klarisių bei Italijos, taip pat Asyžiaus ir Bazelio miestų patronas.

Šventojo Pranciškaus dieną švenčiame spalio 4-ąją. Labai populiarūs Porciunkulės atleidai vyksta rugpjūčio 2 d.

Pranciškoniškas dvasingumas

Šventojo Pranciškaus Asyžiečio dvasingumas remiasi kuo tikslesniu Kristaus sekimu ir Jo klausymu, taip pat neturtu ir skaistyste. Šis dvasingumas apibūdinamas kaip žavėjimasis Dievo gerumu ir Jo ženklais: Bažnyčios institucija, broliška bendruomenė, meile gyvajai ir negyvajai gamtai, pagarba žmogaus kančioms. Mažesnieji broliai atgailauja ir kviečia kitus tai daryti per apaštalavimą bei tarnystę misijose.

Pradėkime viską iš naujo, broliai

Mažesniųjų brolių (pranciškonų) ordino 800 metų jubiliejaus proga „Artuma“ kalbina Lietuvos pranciškonų Šv. Kazimiero provincijos provincijolą kun. Astijų KUNGĮ OFM.

Kalbamės 800 metų tradicijos perspektyvoje, bet pradėti norėtusi nuo nūdienos: ar laimingi šiandien pranciškonai Lietuvoje?

Pirmiausia pasakysiu apie save. Taip, esu laimingas. Kartais, kalbėdamasis su žmonėmis, ypač dėkoju Dievui, kad jis taip pasuko mano gyvenimo kelią. Tačiau kalbant apie pasitenkinimą, nesu patenkintas ar pasitenkinęs. Mes, broliai, susitikdami įvairiuose savo namuose ar per metines Palapinių kapitulų, matome, kokie dar esame siauri, kiek dar turėtume pasitarnauti ir Dievo tautai, ir pačiai Bažnyčiai. Atrodytų, mūsų pašaukimas tebėra užuomazgoje. Dabarties iššūkiai atskleidžia mūsų silpnumą: neatiduodame nė dešimtadalio iš Viešpaties gaunamos malonės.

Ar labai skiriasi brolių gyvenimas dabar nuo Asyžiaus Neturtėlio Pranciškaus laikų?

Kiekvienas istorinis tarpsnis turi savo poveikį, tačiau kai kas nekinta. Pirmą – tai Dievo malonė, Šventosios Dvasios veikimas, kuris yra regimas bei lieka svarbiausiu postūmiu mūsų Lietuvos provincijoje. Antra, išlieka mūsų pašaukimas, duotas per šv. Pranciškų, kuris Šv. Damijono bažnyčioje prie kryžiaus išgirdo: *eik ir atstatyk mano griūvančią Bažnyčią*. Kad ir kokie buvo Bažnyčios istorijos laikotarpiai, jai visada reikėjo atsinaujinimo. Jo reikia net ir šiais laikais, kai Bažnyčia, regis, gražiai įsikomponuoja visuomenėje, įsilieja į tautos reikalus, turi autoritetą. Trečia, ir šv. Pranciškus turėjo užtaręją Asyžiaus vyskupą, protegavusį jo kelionę į Romą, ir mums, broliams, mūsų kelionei svarbus popiežiaus palaiminimas, gau-

namas per vietos vyskupą, nors kano-niškai ir esame *exempti*, turime tam tikrų privilegijų. 800 metų pranciškonų tradicija mums sako, kad be ganytojų palaiminimo neturėtume skelbti Dievo žodžio toje teritorijoje.

Tačiau mūsų gyvenimo būdo interpretavimas šiek tiek kinta. Šv. Pranciškus iškėlė neturtą, būtent jis tebekelia diskusijų šiandien, o istorijoje netgi buvo reformų ir skilimų priežastis. Tačiau per šį suklupimo akmenį – neturtą – vykdavo ir ordino atsinaujinimas. Dabar egzistuoja trys pranciškonų šakos: Mažesnieji broliai (OFM), Mažesnieji broliai konventualai (OFM Conv.) ir Mažesnieji broliai kapucinai (OFM Cap.); istorijoje būta net 23 atšakų ir visos bandė savaip išgyventi autentiškumą. Jei tik sustabarėdavo, iškart atsinaujindavo – iš čia ir rasdavosi ordino gyvybingumas. Mes, kaip ir kitos vienuolijos, vienodai turim palaiminimų

Kretingos vienuolyno kieme. Apie 1992 m.

arba sunkumų skaistume ir paklusnume, tačiau neturto įžadas visada buvo mūsų varomoji jėga.

Viena mintis apie neturtą šiais laikais, kalbant ne apie medžiaginius dalykus, būtų *expropriatio*, t. y. atiduoti, išdalyti savo nuosavybę. O ši nuosavybė – tai mūsų pasisavinta Dievo malonė, kuria turime pasidalyti su kitais. Tai išlaisvina širdį. Nieko iš to, ką nuveikėm, negalime sau prisiskirti. Kaip sakė šv. Pranciškus, *pradėkime viską iš naujo, broliai, nes lig šiol dar nieko nepadarėme*. Šventoji Dvasia moko nesisavinti ir nesiaukštinti, per neturto įžadą atskleidžia tikrovę, rodo, kaip mums gyventi Bažnyčios bendruomenėje, atveria mums tam tikras kryptis. Esam laiminami tiek, kiek įsitraukiame į Dievo malonės procesą.

Praėjo 20 metų nuo pranciškonų atsikūrimo Lietuvoje; buvote pirmieji iš vienuolių išėję iš pogrindžio ir visuomenėje labai ryškiai pastebimi. Kaip šiandien išgyvenate pašaukimų klausimą, žvelgiate į savo veikimo aukštumas ir atoslūgius?

Mūsų atgimimas prasidėjo nuo 7 brolių, nuo troškimo skelbti Dievo žodį, liudyti Evangelijos įsimylėjimą. Tuometiniai renginiai, stovyklos – tada Lietuvos Bažnyčioje Evangelija pradėta skelbti išėjus už bažnyčios ribų, kitaip ir labai drąsiai, su tam tikra euforija. Mums, broliams, tuomet nerūpėjo restauracijos, Kretingoj mes net lovų

neturėjom. Norėjom gyventi ir gyvenom pagal tą dvasios polėkį. Daug žmonių tada keliavo su mumis kaip broliai, kaip jaunimas, kaip parapijos ir dabar tebegyvena pozityvų katalikišką gyvenimą. Tai buvo Dievo malonės metas,

Misija Kaliningrade. Apie 1992 m.

mes turėjom daug pašaukimų, nors ne visi buvo išrinkimai. Tame prabudimo kelyje daugelis vėliau suprato, kad yra katalikai, bet... ne pranciškonai. Būta ir labai skaudžių išėjimų, kaip iš šeimos. Dabarties akimis nūnai yra mūsų veikimo atoslūgis, tačiau nenustojome augti, o susikratėme, kad nebūtume lengvi Dievo valandai atėjus. Kaip akmuo vandenyje truputį išsitaškėme, bet likome tame pačiame kelyje. Pagal pasaulinę statistiką pranciškonai turi daugiausia pašaukimų ir... išėjimų, gal tai liudija mūsų gyvybę.

Dabartinis mano, kaip provincijolo, vaidmuo apima mano brolius, mūsų pačių brendimą. Taip pat ir pašaukimus. Esame 42 amžinųjų įžadų broliai, kiekybiškai didžiausia vienuolija Lietuvoje, bet turime nedaug novicijų, postulantų. Mūsų gyvenimas dabar daugiau vidinis, tačiau degame noru labiau pasitarnauti Bažnyčiai skelbiant jos mokymą, pvz., kad ir pasitelkiant vaizdo priemones, televiziją. Įvairios mažumos, ekstrasensai, atstumtieji – visa tai suklesti ir dėl nepakankamo mūsų skelbimo. Tai turėtų būti vienuolių, nedarbančių parapijose, rūpestis. Mūsų uždavinys – tiesti tiltus, kad žmonės per juos ateitų. Ar vienuoliai jaučiasi atsakingi už savo Bažnyčios atnaujinimą? Liūdna, kad nepakankamai jai tar-

naujame. Šiuo atžvilgiu mes siekiame dalyvauti ir Bažnyčios, ir visuomenės gyvenime, turėti savo dalį ir politikoje, ir kultūroje. Būti su Jėzumi vienybėje – tai būti su juo ir išoriškai, liudijant savo pašvęstąjį gyvenimą.

Pranciškonų vaidmuo Lietuvoje buvo labai svarbus nuo pat mūsų valstybingumo pradžios, dar net iki Krikšto. O kokias matote sritis, kur galėtumėte geriausiai tarnauti šiandien?

Tos sritys yra Dievo numatytos ir gyvenimo padiktuotos. Buvome jaunimo stovyklų, katalikiškųjų mokyklų pradininkai Lietuvoje. Tada, pakilimo metu, supratom: mums reikia tikėjimo vyrų ir moterų, evangelizacijos, atnaujinimo. Įsteigėm mergaičių kolegiją, Šv. Antano religijos studijų institutą. To lengvai atsisakėm, kai pamatėm, kad nebereikia. Mums skųsdavosi dėl šv. Mišių stadionuose, skelbiamų rėmėjų vardų, o dabar tai jau įprasta visoje Bažnyčioje. Mes norim grįžti į Klaipėdą, kūrimasis čia susijęs su pirmuoju vyskupu pranciškonu dabartinės Lietuvos teritorijoje. Šis miestas irgi pradėjo augti nuo pranciškonų. Siekiame čia įgyvendinti informacijos ir paramos centro sergantiems vėžiu bei jų artimiesiems projektą (viešojo įstaiga „Šv. Pranciškaus onkologijos centras“). Renovuojame bažnyčias už Europos Sąjungos lėšas, norime kurti televizijos projektą. Dvejus metus kas mėnesį Minske aukodavome šv. Mišias Baltarusijoje gyvenantiems lietuviams, tik dabar šios šalies valdžia nebeįsileidžia. Ieškome būdų, kaip padėti lietuviams Ukrainoje. O vidiniame gyvenime svarbiausia malda, regula, kad mes, broliai, augtume kaip bendruomenė.

Kaip manote, ar džiaugiasi šv. Pranciškus jumis šiandien?

Manau, dar džiaugiasi. Ypač mūsų ordinu pasaulyje. Pvz., pranciškonai vieninteliai iš Bažnyčios institucijų Šventojoje Žemėje išlaiko 14 vidurinių mokyklų, į kurias mokytis ateina ir musulmonų. Ten pranciškonai suprantami ir priimami kaip katalikai, jie gyvena dialoge (koks apskritai įmanomas) su nekrikščionimis, ten matyti tikroji mūsų ordino gyvybė. Pranciškonai dar ir šiandien ieško ir atranda nežinomų genčių (Amazonės-Bolivijos projektas), žmonių, kuriems reikia pasakyti, kad Dievas – ne jų strėlėmis apšaudomas lėktuvas, bet tas, kuris juos sukūrė. Štai čia ir matyti, kad esame gyvas kraujas, gyvoji Dievo bažnyčia. Esame laimingi – ne todėl, kad esame pranciškonai, bet kad esame Dievo tauta. Šv. Pranciškus prašo: *sekite ne mane, o Jėzų*. Mums skirta sekti Kristų, vykdyti ir skelbti Evangeliją, o ne būti pranciškonais (todėl dabar labiau mėgstame

Brolių įžadai. 1996 m.

Nuotraukos iš Lietuvos pranciškonų archyvo

vadintis *mažesniaisiais broliais*). Per šv. Pranciškaus dvasią turime artėti prie Jėzaus, ne vien šventojo abitą dėvėti ar sandalus avėti.

Parengė Dalė GUDŽINSKIENĖ

Mažesnieji broliai Lietuvoje

Pranciškonai Lietuvoje prieš ordino suskilimą

Pranciškonų buvimas Lietuvoje siekia valstybės kūrimosi pradžią – Mindaugo laikus. Paties šv. Pranciškaus Asyziečio bendražygis Jonas iš Plano Carpini, popiežiaus Inocento IV siunčiamas pas totorius, 1245 m. su keliais palydovais atvyko į Lietuvos teritoriją. Nuo tada prasidėjo pranciškonų misija Lietuvoje. Jie skleidė Kristaus mokslą Mindaugo rūmuose, dalyvavo jo krikšte, karūnavime, o pranciškonas Kuršo vyskupas Henrikas iš Liuksemburgo popiežiaus buvo paskirtas Mindaugo ir jo šeimos globėju.

Nužudžius karalių Mindaugą pranciškonai nenustojo lankęsi Lietuvoje. Jų misija buvo suartinti šalies valdovus su Rygos arkivyskupu ir miestiečiais prieš bendrą priešą Livonijos ordiną. Kai Rygos arkivyskupu tapo pranciškonas Fridrichas iš Pernsteino (1304–1340 m.), jo santykiai su Vyteniu ir Gediminu buvo labai draugiški, ir mažai trūko, kad Gediminas būtų priėmęs krikštą. Jo dėka pranciškonai buvo tapę Lietuvos kunigaikščių patarėjais ir sekretoriais, buvo įkurdinti Naugarduke ir Vilniuje.

Mažesnieji broliai taip pat nepaliko Lietuvos Kęstučio ir Algirdo laikais. 1387 m. per lietuvių krikštą jie parodė ypatingą uolumą. Dėl to net du pirmieji Vilniaus vyskupai Andriejus Vasylius (1388–1398 m.) ir Jokūbas Plichta (1398–1407 m.) buvo parinkti iš Mažesniųjų brolių ordino. Krikščionybei vis labiau skleidžiantis, Lietuvoje plėtėsi ir pranciškonų vienuolynų tinklas.

Pranciškonai observantai – bernardinai Lietuvoje

Pranciškonai observantai į Lietuvą atvyko iš Lenkijos, kur juos 1453-iaisiais, praėjus vos trejiems metams po pagrindinio reformos organizatoriaus šv. Bernardino iš Sienos kanonizacijos, buvo įkūręs Lietuvos didžiojo kunigaikščio ir Lenkijos karaliaus Kazimiero Jogailaičio (šv. karalaičio Kazimiero tėvo) bei kardinolo Zbignevo Olesnickio pakviestas šv. Jonas iš Kapistrano. Su keliais pranciškonais observantais atvykęs į Krokuvą, savo pamokslais į observantų gretas jis patraukė daug studentų ir kitų jaunuolių; priėmęs juos į ordiną Krokuvoje įkūrė pirmąjį Šv. Bernardino iš Sienos vienuolyną. Taip pran-

ciškonams observantams Lenkijoje ir Lietuvoje prigijo bernardinų vardas.

Kazimieras Jogailaitis 1468 m. pradžioje paprašė popiežiaus Pauliaus II leisti Lenkijoje, Lietuvoje ir Rusijoje įkurti po 5 observantų vienuolynus. Popiežius tų pačių metų liepą leido įkurti tik po du vienuolynus, jiems suteikdamas visas prašytas privilegijas. Gavęs šį leidimą, karalius su provincijos vikaru (iki 1517 m. observantų provincijos buvo vadinamos vikarijomis, o provincijolai – vikarais) Marijonu iš Joziorko pradėjo rūpintis vienuolynų statyba, vienuolinių bendruomenių formavimu bei įkūrimu. Etnografinėje Lietuvoje buvo nutarta pirmiausia steigti vienuolynus Vilniuje ir Kaune. Naujai įsteigtos lenkų observantų – bernardinų provincijos kapitula 1468 m. per Trijų Karalių šventę Varšuvoje išrinko būrį brolių, kuriuos į Lietuvą turėjo nuvesti pranciškonas Andrius Rey, pirmasis observantų Lietuvoje vyresnysis.

Lietuviškos observantų – bernardinų provincijos įsteigimas ir raida iki 1864 m.

Bernardinams atvykus į Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės teritoriją, visų pirma 1469 m. buvo įsteigtas vienuolynas Vilniuje, vėliau Kaune (1470 m.), Tykocine (1479 m.) ir Polocke (1498 m.). Iš šių vienuolynų ir juose gyvenančių brolių buvo sudarytas Lietuvos pranciškonų observantų komisariatas.

1530 m. pirmą kartą įkurta Lietuvos pranciškonų – bernardinų provincija. Po karų, marų ir kitokių kataklizmų sumažėjus brolių, šie buvo priversti prisijungti prie Lenkijos provincijos. Ilgainiui brolių daugėjant, statant naujus vienuolynus, 1627 m. darsyk pabandyta atkurti savarankišką Lietuvos provinciją, kuri neilgai tegyvavusi 1630 m. prijungta prie naujai įkurtos Mažosios Lenkijos provincijos. Galiausiai 1729 m. įkurta pranciškonų Lietuvos Šv. Kazimiero provincija. Pradžioje ji turėjo 31 vienuolyną, bet po kelių dešimtmečių jos jurisdikcijoje jau buvo 47 vienuolynai, 6 rezidencijos, 12 kapelanių. Manoma, kad tuomet klestinčioje provincijoje galėjo būti per 400 narių, tačiau carinės Rusijos valdžios įsakymu 1863 m. ji buvo

Septyni pranciškonai kankiniai (?).
Nežinomas Lietuvos dailininkas, XVII a.

visiškai panaikinta.

Provincijos atgaivinimas XX a. pradžioje

1864 m. uždarius visus provincijos vienuolynus, buvo paliktas tik Kretingos. Carinė valdžia čia suvežė visus senus ir ligotus brolius, kad jiems mirus galėtų panaikinti ir šį vienuolyną. Keičiantis aplinkybėms, merdinti pranciškonų provincija pradėjo atsigaivinti, kai į vienuolyną specialiu popiežiaus leidimu buvo priimtas diecezinis kunigas Antanas Bizauskas, 1912 m. davęs amžinuosius

Pranciškonų vienuolynas Žaliakalnyje, Kaune.
XX a. 4 dešimtmetis

ižadus ir gavęs vienuolinį Pranciškaus vardą. Netrukus jo pavyzdžiu pasekė dar keli kunigai pasauliečiai. Br. Pranciškus pradėjo rūpintis Šv. Kazimiero provincijos atgaivinimu. Po jo pranešimo apie pranciškonų padėtį Lietuvoje 1913 m. ordino generolas Kretingos vienuolyną komisariato teisėmis prijungė prie Silezijos provincijos.

1918 m. atkūrus Lietuvos valstybę brolių pradėjo

gausėti. 1924-aisiais įkurtas naujas vienuolynas Žaliakalnyje Kaune, kiek vėliau atgauti Troškūnai. 1930 m. atidaryti antri namai Kaune, Nemuno gatvėje; atgavus Vytauto bažnyčią jie perkelti į Uosto gatvę. 1933 m. atidaryti namai Nemunaityje, o 1934-aisiais vienuolynas įkurtas Pajūryje ir iš Kretingos į jį perkeltas noviciatas. Matant lietuvių pranciškonų gausėjimą, 1931 m. įkurtas nepriklausomas Lietuvos pranciškonų Šv. Kazimiero komisariatas provincijos teisėmis. 1940-aisiais Lietuvoje buvo apie 120 brolių.

Lietuvos pranciškonai po 1940 m. okupacijos

Drauge su atgimusia valstybe augusi bendruomenė dar kartą buvo išsklaidyta po 1940 m. sovietinės okupacijos. Dalis lietuvių pranciškonų pasitraukė į Vakarus. Lietuvoje pasilikusiems teko patirti represijas, veikti pogrindžio sąlygomis.

Tarpukaryje jaunieji broliai buvo siunčiami studijuoti į Vokietijos, Austrijos ir Italijos pranciškonų seminarias, dėl to prieš pat sovietinę okupaciją užsienyje dar studijavo 9 klierikai. 1940-aisiais Sovietų Sąjungai

užgrobęs Lietuvą, į Vokietiją pasitraukė 3 broliai kunigai ir 14 klierikų, iš kurių 9 tapo kunigais. Artinantis antrajai sovietinės okupacijos bangai iš šalies pasitraukė dar 4 kunigai ir 2 broliai, o karui pasibaigus emigracijoje į noviciatą buvo priimti 3 jaunuoliai ir kiti 2 klierikai, kurie grįžę iš kariuomenės galėjo tęsti studijas svečiose šalyse. Taip užsienyje atsirado 32 iš Lietuvos pasitraukę pranciškonai. Vieni jų studijavo, kiti apaštalavo tarp lietuvių Italijoje, Austrijoje, Vokietijoje ir Belgijoje.

Provincijos vadovybė, matydama, kad Lietuvoje pranciškonai bus sunaikinti, jau 1940 m. vasarą Justinui Vaškiui OFM pavedė burti brolius JAV. Amerikos lietuvių remiamas, J. Vaškys 1941 m. atidarė laikiną brolių rezidenciją Pitsburge, Pensilvanijoje, ir pasikvietė dalį iš Lietuvos pasitraukusių brolių. 1944 m. įkuriamas pirmasis vienuolynas Greene, Maine.

1947 m. įsteigtas lietuvių pranciškonų komisariatas JAV; komisaru paskiriamas brolis J. Vaškys OFM. Tais pačiais metais atidarytas vienuolynas Kennebunkporte, Maine, o 1949 m. įkuriamas rezidencija Sent Ketrinse, Ontarijuje (Kanada). 1951 m. atidaromas konventas Niujorke, Bruklina.

1952 m. komisariato centras perkeltas į Kennebunkportą, o 1953 m. provincijos teisėmis įsteigiama lietuvių pranciškonų Šv. Kazimiero kustodija, tęsianti iki tol Lietuvoje gyvenusių brolių gyvenimo tradiciją. Tais pačiais metais Toronte (Kanada) įkuriamas vienuolynas ir didelė lietuvių parapija. Netrukus į JAV ir Kanadą atvyko kiti Europoje išsibarstę lietuviai pranciškonai. Jie sėkmingai įsitraukė į čia vykdomą sielovadinį, švietėjišką bei kultūrinį darbą tarp tautiečių, uoliai siekdami ir viltingai laukdami Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo.

1969 m. išleidus naujas ordino konstitucijas, buvo panaikintos savarankiškos kustodijos. Jų vietoje buvo galima steigti vikarijas, tačiau joms reikėjo teritorijos ir tam tikro brolių skaičiaus. Iš kilo pavojus netekti savarankiškumo, ordine buvo kalbama apie lietuvių pranciškonų prijungimą prie kitų provincijų. 1971 m. sušauktame Šv. Kazimiero kustodijos susirinkime buvo parašytas kreipimasis – memorandumas į Generalinę kurią prašant leisti kurti savarankišką vikariją. Tais pačiais metais gavus leidimą, įsteigta Lietuvos Šv. Kazimiero vikarija, apėmusi Lietuvos teritoriją, visus už jos ribų esančius vienuolynus ir juose gyvenančius brolius.

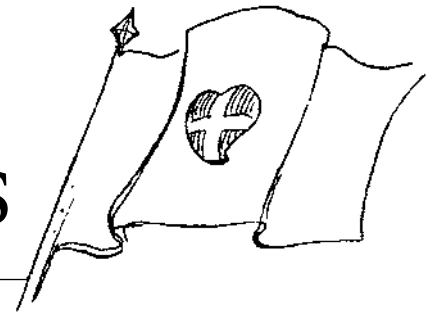
Prasidėjus tautos atgimimui, pogrindyje veikę pranciškonai drauge su Šiaurės Amerikoje esančiais broliais ėmėsi provincijos atkūrimo, vėl galėjo laisvai skelbti Evangeliją, o daugėjant brolių 2004 m. gruodžio 8 d. Lietuvoje augančiai pranciškonų bendruomenei buvo sugrąžintas Šv. Kazimiero provincijos statusas. Po 2007 m. provincijos kapitulos provincijos centras sugrąžintas į Vilnių.

Parengta pagal Mažesniųjų brolių ordino Lietuvos Šv. Kazimiero provincijos istoriją svetainėje www.ofm.lt

Don Kamilio mažasis pasaulis

Gedulingos pamaldos

Giovannino GUARESCHI

Rinkimams artinantis, buvo jaučiamas didesnis įkarštis.

Vieną vakarą pas Don Kamilį atėjo senas kaip gegutė ir sujauktas kaip Albanijos valstybė žmogus. Tai buvo visur besisukinėjęs elgeta su paukščiu narvelyje. Jei kas jam duodavo išmaldą, paukštis snapeliu iš dėžutės, privirtintos prie narvelio, ištraukdavo laimės lakštelį.

Don Kamilis jau buvo bekišąs ranką į kišenę smulkių, bet senis papurtė galvą ir padavė jam mažą ryšulėlį.

Ten buvo pridėta įvairių piniginių banknotų po vieną, dvi, penkias ir po dešimt lirų.

– Čia yra tūkstantis lirų, klebone, galite patikrinti, – tarė senis. – Ar užteks dvejoms Mišioms?

– Net per daug, – atsakė Don Kamilis.

– Gerai, ryt rytą ateisiu vienu išklaudyti. Mišios turi būti kaip reikiant: su katafalku, žvakėmis, su iškabintais prie didžiųjų durų iš lauko pusės juodais medžiagininiais papuošalais ir užrašu: „Už karalių Viktorą Emanuelį III.“ Ant karsto uždėkite dar ir vėliavą.

Don Kamilis sumišęs pažvelgė į elgetą.

– Kodėl? Ar negalima? – paklausė senis.

– Galima, galima.

– Puiku, – pasigėrėję senasis elgeta. – Kelintą valandą?

– Pusiau vienuoliktą.

– Labai malonu, klebone. Tik taisyklingai užrašykite vardą.

– Nesisielok, aš jį gerai pamenu. Vardas man nenaujas.

Kai elgeta nusvyravo, Don Kamilis nuėjo pasitarti su Kristumi.

– Jei rytoj kas nors pamatys tokį įrašą, gali kilti prancūzų revoliucija. Kas tada bus, Don Kamili? Ar jau gailiesi pasižadėjęs viską padaryti?

– Nieką panašaus! Tik noriu paprašyti, kad per Mišias pasaugotum duris, kai aš būsiu nuo jų nususukęs. Būčiau labai dėkingas, jei rytoj rytą suorganizuotum nedidelę sniego pūgą.

– O jei bus gražus, saulėtas rytas?

– Saulė yra didžiausia Dievo dovana žmonėms, – priklaupdamas pašnibždomis sumurmėjo Don Kamilis.

Vakare Don Kamilis pats baltais dažais užrašė įrašą ant juodos lentos ir devintą valandą, varpininkui juoda medžiaga papuošus duris, nunešė ir pakabino.

Kitądien devintą valandą dvidešimt minučių jau bruzdėjo visas bažnytkaimis. Atvyko policijos viršininkas ir su būriu policininkų išsirikiavo prie bažnyčios durų.

Netrukus atkako ir Peponis, vesdamas demonstrantų būrį.

– Kaip viršaitis, pasipiktinęs protestuoju dėl provokacijos! – suriūkė Peponis. – Prašau nelaikyti pamaldų, kurios sudrumstų viešąją tvarką.

– Tokios pamaldos buvo laikomos visoje Italijoje, ir niekas jų netrukdė, – atkirto policijos viršininkas. – Neturiu pagrindo ir čia trukdyti jas laikyti.

– Aš neatsakau už pateisinamą liaudies reakciją! – tvirtino Peponis. – Tai būtų demokratijos įžeidimas!

Tarpduryje pasirodė Don Kamilis.

– Tamstos provokuojama propaganda akiplėšiškai tęsiama, klebone! – riaumėjo Peponis. – Dabar įsitikinau, kad tamsta esi reakcionierių tarnyboje! Net ant lentos yra užrašyta!

– Aš esu Dievo tarnyboje, – atkirto Don Kamilis. – Man visos krikščionių sielos lygios ir mielai atlaikičiau gedulingas Mišias net už jūsų sielą.

– Tamsta pirmiau numirsi!

– Šį klausimą tesprendžia Amžinasis Tėvas! Tuo tarpu prašau įsakyti savo sėbrams pasitraukti nuo durų, kad norintieji galėtų įeiti į bažnyčią.

Peponis nusišaipė.

– Gerai! Tik man įdomu, kas šį rytą išdrįs eiti į bažnyčią! Pasitraukite! Išsirikiuokite eilėmis ir tylėkite! Tu, Staigiau, pasižymėk visų bažnyčion einančiųjų vardus!

Visi išsirikiavę laukė. Nepasirodė nė vienos gyvos dvasios. Apie pusę vienuoliktos atšlubavo senis elgeta, per petį persisvėręs narvelį su paukščeliu, ir pražingsniavo tarp dviejų išsirikiavusios minios eilių.

– Ei! – riktelėjo Liesius. – Pasitrauk, čia ne tavo reikalas!

Senis stabtelėjo.

– Ar man ką sakai?

– Taip, tau. Grįžk atgal, nes čia pučia stiprūs skersvėjai. Šios Mišios yra monarchistų reakcininkų.

– Žinau, – ramiai atsakė senis, eidamas pirmyn. – Aš jas užprašiau!

Tai išgirdęs, Peponis pasijuto tarsi pritrenktas, bet kai atsipeikėjo, buvo per vėlu: elgeta jau buvo bažnyčioje.

– Pakalbėsime su juo, kai išeis, – riktelėjo viena moteris.

Bažnyčioje tebuvo tas vienas senukas, stovintis prie trispalvė uždengto karsto.

Mišioms pasibaigus, Don Kamilis priėjo prie senio ir buvo beduodas jam ryšulėlį su tūkstančiu lirų, bet elgeta jo nepriėmė.

– Ne, ne, klebone! Jei aš pinigų atgal pasiimčiau, viskas netektų savo vertės ir reikšmės.

Elgetai peržengus bažnyčios slenktį, tarp laukiančių kilo sujudimas. Senis šlubuodamas ėjo tarp išsirikiavusios minios. Policijai nespėjus įsikišti, jį apniko šaukiančių moterų būrys.

Veikiai senis buvo ištrauktas iš įniršusių moterų nagų. Pasižvalgęs pamatė ant žemės gulintį narvelį, išbarstytus lakštelių ir negyvą paukštelį. Nusisuko ir patraukė savo keliais.

Žmonėms patylomis išsiskirsčius, negyvas paukštelis taip ir liko šventoriuje. Don Kamilis įsuko jį į surinktus laimės lakštelių ir kartu su tuo tūkstančiu lirų pakasė savo sodelyje po lazdynu.

Vertė kun. Antanas SABALIAUSKAS

Autoriaus iliustracija

Kaip pasakoti apie ligas

Laikraščius ir žurnalus dažnas pradeda skaityti ne nuo vedamojo, o nuo medicinos skyrelio. Taigi, ir draugijose bei vakarėliuose puiki proga užmegzti intriguojamą pokalbį.

Labiausiai paklausios yra virškinimo ligos. Štai prie šaltais užkandžiais padengto stalo galime ramiai pareikšti: „Man nuo silkių labai užtinsta akys, todėl ir kitiems nepatariu jų valgyti.“ Jeigu ant stalo bus salotų su ryžiais, nepamirškite priminti, kad ryžiai kietina vidurius. Dėl kiaušinių irgi negalima likti abejingiems, nes kiti gali nežinoti, jog šie didina cholesterolio kiekį kraujyje. Jei atsiras asmuo, bandantis jus nutraukti ar pasukti pokalbį kita linkme, nenusileiskite. Tai nesunku, ypač jei draugijoje yra svečių, kuriems per 65. Labai smagi tema – vidurių užkietėjimas. Ją galima rutulioti be galo be krašto. Tinka priminti stiklinę vandens ryte ant tuščios, bisakodilio žvakutes, glicerino mikrokлиз-mutes, burokėlių salotas ir t. t. Tikrai sulauksite klausimų ir galėsite į juos atsakyti. Skrandžio, dvylikapirštės žarnos, kasos bei kepenų ligos draugijoje turi mažesnę pasisekimą, bet irgi oho! Užtat dirglosios žarnos sindromas! Jeigu apie savo dirgliają žarną papasakosite nuodugnai ir išsamiai, svečiai bus sužavėti ir valgis niekam neberūpės. Nepamirškite pridurti, ką jums sakė daktarė Sakalauskienė ir ką išrašė daktarė Petrauskienė.

Vakaronės dalyviai bus apsalę, o šeimininkams liks visas maistas, kurį jie vartos dar savaitę.

Kita itin įdomi tema yra sąnarių ligos. Čia galima aptarti ne tik vaistinėse parduodamus vaistus, bet ir daktaro Levino magnetines juosteles bei garsų kosmodiską. Diskusija taps aštri ir įdomi. Besiskundžiantiems nugaros skausmais galima patarti kaulažolių tepalą ir vietnamietiškos žvaigždutės balzamą, kurį nūnai gamina gudai ir ukrainiečiai. Šiukštu neužveskite pokalbio apie treniruoklius, nes kiti vakaronės dalyviai sumals jus į

dulkes. O štai apie „Dormeo“ čiužinius pakalbėti galima, tai visai nekalta tema.

Tinka ir aukšto kraujospūdžio klausimas. Tiesa, jis ne toks įspūdingas kaip tuštintis niuansai, bet irgi šis tas. Vyrai labai domisi prostata, tik kad prie damų šios temos jie kažkodėl nedrįsta liesti. Tad prostatos reikalus tenka gvildinti per taip smerkiamus parūkymus vien vyrų draugijoje.

O kaip dėl sklerozės? Niekas nepripažįsta, kad ja serga, bet apie gydomą visi kalba noriai. Tai neišsemiamas aruodas. Aptarus visus vaistus (brangius ir nekompensuojamus), lieka česnakai, kurie vienbalsiai pripažįstami panacėja. Čia galima išplėtoti ir šalutinę temą, t. y. kaip pašalinti česnakų kvapą, nors tai neesminis dalykas.

Išėjusi iš mados viagra prie stalo neaptarinėjama, lygiai kaip ir menopauzės bėdos. Bet apie naktinį šlapinimąsi galima kalbėti drąsiai, tiesa, korektiškai.

Apžvelgus svarbiausias ligas, rekomenduotina pereiti prie gydytojų. Vėlgi platus baras, nes vien gastroenterologų ir proktologų kiek yra! Pirmiausia išgvildenamos jų kvalifikacijos, o paskui pereinama prie kainų, jeigu jie dirba privačiose klinikose. Neprivačiose reikalas aiškus – 50 litų už vizitą, nors daktarėliai gauna algą iš mūsų, mokesčių mokėtojų, kišenės.

Jeigu pokalbio dalyviams su pinigais striuka, leistina išnagrinėti gydymąsi kopūstlapiais, krienais, trauklapiais ir t. t.

Tokios temos vakaronėje labai įdomios ir naudingos. Be to, jos suteikia galimybę pabūti dėmesio centre. Tiesa, turi ir trūkumų: kitą kartą jūsų gali nebepakviesti. Ypač jei šeimininkai ir dauguma svečių dar nesulaukę penkiasdešimties.

Ir paskutinis patarimas pasakotojui: kalbėkite garsiai, aiškiai, įtaigiai, nieku gyvu neleidami savęs nutraukti.

V. I.

Kadaise

Vanda IBIANSKA

Milžiniškas laukas buvo šviežiai suartas. Riebios žemės riekės dar garavo ir kvepėjo taip, kaip jos kvepia tik Lietuvoje. Ne per daugiausia šviesos, o tolumoje arimai ir suvis skendėjo tamsoje. Žinojau, kad ši žemė yra mano šeimos ir kad aš esu už ją atsakinga. Ją dirbo daug mano protėvių kartų iki manęs, ir aš dabar esu jų paveldėtoja. Toji žemė svarbi beveik kaip gyvybė, ji ne tik susijusi su mano šeima, bet ir su Lietuva. Keistas ir labai stiprus jausmas – būti atsakingam ne tik už žmones, su kuriais sieja kraujo ryšiai, bet ir už tam tikrą teritoriją, esančią ne vien turtas, o kai kas gerokai daugiau. Be to, ji dar ir dalis to, ką vadiname Lietuva.

Ant arimo stovi paprasta ažuolinė kėdė, o ant jos sėdi mano senukas tėvas. Visada buvęs puošėika, dabita, dabar jis vilki vargingą, nutrintą juodą palatą, avi nudėvėtus batus. Greta stovi mama, irgi taip pat skurdžiai apsirengusi. Jie žvelgia į mane viltingai, tylėdami prašo padėti.

Žiūriu į juos ir jaučiu kažkokią mane persmelkiančią agresyvią svetimą jėgą. Žudančią, visa naikinančią. Pasisuku ir pamatau čia pat ant kauburio sėdintį dievą.

esi? Kodėl apsimesi dievybe? Tu ne Buda, nes jis skelbė gėrį. Tu nesi ir mano Viešpats Jėzus, nes Jis yra Meilė. Kodėl tu nori viską sunaikinti? Neleisiu tau! Aš nebijau tavęs! Girdi, nebijau! Aš nugalėsiu tave, nes teisingumas ir Kristus yra mano pusėje!!!“

Įtampa tokia baisi, atrodo, galvoje išlakstys visos kraujagyslės, o širdis iššoks iš krūtinės lauk. Tačiau aš einu prieš tą griauinančią dievybę-žudikę ir žinau, kad bet kokia kaina turiu laimėti. Kaina nebesvarbi...

Ir tada pabundu. Širdis daužosi kaip paukštė, mane visą išpylęs prakaitas. Ilgai negalėjau nurimti, gėriau valerijonų, iki ryto taip ir neužmigau.

Po poros dienų papasakojau tą šiurpų sapną savo artimam draugui medicinos profesoriui. Jis pažvelgė į mane ir paklausė:

– Nejaugi tu nesupratai, kas tavo sapne buvo toji blogio dievybė, su kuria koveisi? Tai juk komunizmas!

Tada ėjo 1977-ieji. Iki Sąjūdžio ir Atgimimo buvo dar taip toli...

* * *

Papasakosiu šiurpią visai nesenai Kaune nutikusią istoriją. Makabrišką, atrodytų, tarsi iš kokio nors filmo ar romano, o nutikusią šių metų balandžio mėnesį čia pat, šalia mūsų.

Gyveno nuostabaus gerumo, veikli, energinga ir išsilavinusi moteris vardu Brigita. Nuoširdžiai tikėjo į Dievą, mėgo keliauti, žavėjosi Aukščiausiojo kūrinijos grožiu ir harmonija. Ypač mylėjo tėvus (buvo vienturtė) ir visą savo gyvenimą paskyrė jiems. Taip jau susiklostė, kad savo šeimos nesukūrė.

Nutiko nelaimė: Brigita susirgo vėžiu. Meldėsi prašydama Viešpatį sveikatos, nes neišvaizdavo, kaip

liks pasaulyje vienui viena jos jau devintą dešimtį einanti mama, našlė. Galvojo ne tiek apie savo ligą ir mirtį, kiek apie vienišą liksiančią motiną.

Brigitos būta anaipol ne beturtės. Kaune turėjo butą. O miesto prieigose, Rokuose, gražutėlaite, išpuoselėtą sodybą ir visai nemenką žemės valdą. Be kita ko, ir

Romualdo Rakausko nuotrauka

Jis atrodo ir sėdi kaip Buda, tačiau iš akių sklinda tokia neapykanta ir griauianti jėga, jog suprantu, kad jis nori sunaikinti viską: tėvus, mane ir tą šviežiai suartą žemę. Žinau, jog vienintelis būdas jį nugalėti – neišsigąsti. Ne apsimesti nebijančiai, o iš tikrųjų nebijoti. Įtempusi valią ir nugalėjusi baimę artinuosi prie jo. Klausiu: „Kas tu

Gyvenimas kaip senas vynas

santaupų. Ir štai nutinka keistas dalykas. Nežinia iš kur ir kaip atsiranda išvaizdus vyras, pasišovęs... vesti mirties patalę Onkologijos ligoninėje gulinčią Brigitą. Ją lankančios ir slaugančios kolegės iš Kauno apskrities viešosios bibliotekos protina ligonę: „Brigita, ką tu darai?! Juk tai matrimonialinis sukčius, kuris geriausiu atveju tavo mamą atiduos į prieglaudą!“ Tačiau Brigita jau labai silpna ir jai visiškai tas pats, kas vyksta jai ir aplink ją. O „jaunikis“ pavakare, kai ligoninės personalas jau buvo išėjęs, atsivežė neaiškų (t. y. nerūšinio sąžiningumo) lyg ir notarą santuokai ir testamentui sudaryti. Liudininkais pasikvietė... savo vaikus. Siaubo apimta budinti slaugytoja bandė su visa lova ir lašine išvežti ligonę ir paslėpti, bet nespėjo. „Jaunikis“ su savo palikuonimis nuvežė lovą į salę (toliau nuo pašalinių akių), ir ten buvo sudaryta santuoka su mirštančia moterimi.

Po poros dienų Brigitą Viešpats pasišaukė. Laidotuviams „vyras“ nepasivargino nupirkti drabužių nei batelių. Velionė gulėjo karste su paprasta savo dėvėta suknele, dengiančia tik kelius, ir batais, populiariai vadinamais purvabridžiais. Atėjusios kolegės pridengė kojas gelėmis... Senutėlė mama liko su „žentu“, girdama jo gerumą...

Štai tokia istorija. Ar buvo pažeisti įstatymai? Nežinau, gal ir ne. Bet ne dėl to rašau. Kalbu apie juodžiausią niekšybę, kai pasinaudojama mirtimi, negalia, padėtimi, kai žmogus stovi ant žemiškosios egzistencijos slenksčio. Kas laukia to „vyro“ po jo mirties, jau dabar visiems aišku. Anapus nieko neapgausi ir teks apmokėti visą sąskaitą, o ji bus sunki ir didelė, rūsti.

Ilsėkis ramybėje, mieloji Brigita. Tau iškeliaujant buvo pasielgta niekšiška, ir dėl to Dievas bus tau dar gailėstingasis. Amžinąjį tau atilsį, geroji šiltoji Brigita.

* * *

Mėgstu žiūrėti prieš miegą televizijos kanalą „Animal planet“. Mane žavi gyvūnų globos policijos darbas. Kad ir ką sakytume apie amerikiečius, kad ir kiek piktintumės jų vartotojiškumu ir pinigų garbinimu (garbiname ir mes, nėr čia ko apsimitinėti), bet negalim nevertinti jų požiūrio į silpnesnius, mažuosius savo brolius. Kokia didžiulė pagarba gyvybei ir kaip stengiamasi ją išsaugoti! Kiekvienas žiauriai besielgiantis su gyvūnais asocialas suimamas, teisiamas ir gauna pelnytą bausmę. Žmonės gelbsti kanalizacijos vamzdyje įstrigusį kačiuką, pasimetusį šunelį, į žmonių gyvenamąją vietą atklydusį aligatorį, sužeistą laukinę antį, ir visais jais pasirūpinama, surandami geri šeimnininkai. Išskyrus krokodilus, žinoma. Šie nugabenami į jų gimtąsias vietas ir paleidžiami.

O ką darome mes? Primušam šunelį, paspiriam katę, nors jie būtų ir mūsų augintiniai. Pro benamius praeiname ir gyvūnų globos namams neaukojame. Pasakysite, kad pas mus pilna pusalkanių vaikų ir skurstančių pensininkų? Taip, tai tiesa. Tik kas išaugs iš vaiko, kuris mato žiaurų elgesį su silpnaisiais už mus? Gyvybė kainos neturi. Visa Dievo kūrinija dovanota pasauliui kaip neįkainojamas lobis. Kodėl tai suprato šventasis Pranciškus Asyžietis, o mes ne visada? Šloviname didįjį Asyžiaus Neturtėlį už asketišką gyvenimą, meilę silpniems – ir ne tik žmonėms, bet pamirštame gilią ir švelnią jo meilę ne tik kiekvienai gyvybei, bet ir visai gamtai.

Šypsenos be raukšlių

Senti nemalonu, bet tai vienintelis būdas ilgai gyventi.

* * *

Klientas:

– Mėginu prisijungti prie interneto jūsų kompaktinį diską, bet niekaip nesiseka. Ką aš darau neteisingai?

Konsultantas:

– O ar kompaktinį diską įdėjote į diskasukį?

Klientas:

– Taip.

Konsultantas:

– Koks jūsų kompiuteris?

Klientas:

– Kompiuteris? Aš neturiu kompiuterio! Čia kompaktinis grotuvas, ir jis skleidžia keistus garsus. Paklauskite...

* * *

Skelbimas: „Dingo LABAI PROTINGAS šuo. Reksai, jeigu tu perskaitei šį skelbimą, paskambink namo.“

* * *

Senas, patyręs kamikadzė...

* * *

Gyvenime niekaip negalima suprasti dviejų dalykų – iš kur imasi dulkės ir kur dingsta pinigai.

* * *

Kūno svoris nebūtų jokia problema, jeigu pavyktų sumažinti apimtį.

* * *

Išmintis ateina drauge su amžiumi. Bet kartais amžius ateina vienas.

